

**Univerza v Ljubljani
Pravna fakulteta**

**MEDNARODNOPRAVNA SUBJEKTIVITETA MEDNARODNIH
ORGANIZACIJ**

(Diplomska naloga)

Avtorica: Beti Hohler

Mentor: prof. dr. Danilo Türk

Ljubljana, julij 2006

***»The practical convenience of personality
is what makes it theoretically justified.«***

(Amerasinghe: Principles of the Institutional Law of International Organizations,
2005, str. 68)

POVZETEK

Naslov naloge: Mednarodnopravna subjektiviteta mednarodnih organizacij

Avtorica: Beti Hohler

Mentor: prof.dr. Danilo Türk

Identiteto mednarodnih organizacij zaznamujeta zlasti dve predstavi o njih: organizacija kot skupni forum držav in organizacija kot samostojni subjekt v mednarodni skupnosti.

Pri opravljanju svojih nalog nastopajo mednarodne organizacije v različnih pravnih redih. V vsakem od njih je *conditio sine qua non* za udejstvovanje pravna subjektiviteta, ki določa pravni položaj organizacije. Brez nje le-ta ne more v svojem imenu nastopati v pravnih razmerjih, nosilke pravic in dolžnosti so v tem primeru države članice, in ne organizacija kot samostojni subjekt.

Mednarodne organizacije so pravne osebe na dveh ravneh: nacionalni in mednarodni.

Pojem mednarodnopravne subjektivitete zahteva obravnavo (vsaj) dveh sklopov vprašanj: (i) podlaga in izpeljevanje subjektivitete, in (ii) posledice pravne subjektivitete v mednarodnem pravnem redu. Pri obravnavi podlage pravne subjektivitete razlikujemo dva pristopa, subjektivnega in objektivnega. V središču subjektivnega pristopa je volja držav članic, ki je podlaga pravne subjektivitete in merilo presoje pravnih posledic. Objektivni pristop pa, nasprotno, poudarja, da mednarodnopravna subjektiviteta ni odvisna od namena in subjektivne volje držav članic, ampak izhaja neposredno iz norm mednarodnega prava, ko organizacija izpolni določene pogoje.

Vprašanje pravnih posledic subjektivitete se povezuje s pristojnostjo organizacij; subjektiviteta organizacije je namreč v tem pogledu relativna, saj je omejena z njenimi pristojnostmi. Doktrina navaja različne teorije, ki imajo tudi pomembne praktične posledice (teorija inherentnih pristojnosti, teorija delegiranih pristojnosti, teorija implicitnih pristojnosti).

Čeprav od nje ločen, je z mednarodnopravno subjektiviteto povezan tudi status organizacij v nacionalnih pravnih redih ene ali več držav. Tako je za izpeljavo 'nacionalne' subjektivitete v nečlanicah pogosto odločilen prav 'matični pravni red' organizacije – torej mednarodno pravo.

Ključne besede:

mednarodno pravo, mednarodne organizacije, mednarodnopravna subjektiviteta, pravne posledice mednarodnopravne subjektivitete, položaj mednarodnih organizacij v nacionalnem pravu

ABSTRACT

Title: International Legal Personality of International Organizations

Author: Beti Hohler

Thesis Adviser (Mentor): prof.dr. Danilo Türk

International intergovernmental organizations (IGOs) have been a distinctive feature of modern international affairs in the last century and a half. Their increasing number and diversity is demonstrative of a growing interdependence of States as the leading actors in international law.

The identity of international organizations is built around two competing views: the organization as an independent subject of international law and the organization as a forum for cooperation and policy framing. Both of these two images have an effect on the shaping of the legal status of international organizations.

It is now generally agreed that international organizations are subjects of international law and as such capable of bearing different rights and duties in the international legal order. Next to that, international organizations also have legal personality in municipal law. Legal personality is, in short, a *conditio sine qua non* for the organization to act as an autonomous subject in both legal systems.

The notion of international legal personality (ILP) deals with two sets of questions: (i) *what is its basis and how it is attributed to an organization* and (ii) *what are the legal consequences of ILP in international law*. The doctrine has produced two theories on foundation and attribution of ILP: the "will theory" (also referred to as subjective theory) starts from the basis of the existence of certain rights and duties conferred upon the organization, and derives from them a general international personality. The "objective approach" on the other hand discerns the ILP with specific elements pertaining to the structure of the organization itself. Once their existence is confirmed, the personality of the organization is established.

The notion of legal consequences arising from ILP is intertwined with the organization's competence to perform certain activities. Accordingly, the legal personality of an organization is always 'relative' in the sense that it depends on its

powers. Three theories must be evaluated in this respect: theory of delegated powers, theory of implied powers and theory of inherent powers.

International organizations act as autonomous legal persons also in national legal orders. Accordingly, their legal personality in municipal law and how, if at all, it relates to their ILP, is also examined.

Keywords:

international law, international organizations, international legal personality, effects of organizations' international legal personality, legal personality of international organizations in national legal orders

VSEBINA

SEZNAM OKRAJŠAV	x
1. UVOD	1
2. NASTANEK IN VLOGA MEDNARODNIH ORGANIZACIJ V SODOBNIH MEDNARODNIH ODNOSIH.....	5
2.1. Kratek zgodovinski oris razvoja	5
2.2. Vloga mednarodnih organizacij v sodobni mednarodni skupnosti.....	6
2.3. Pojem mednarodne organizacije.....	7
2.4. Proučevanje mednarodnih organizacij v mednarodnem pravu.....	8
2.5. Klasifikacija mednarodnih organizacij.....	9
3. DEFINIRANJE MEDNARODNIH ORGANIZACIJ	11
3.1. Definicija mednarodne organizacije.....	11
3.2. Mednarodne organizacije in druge oblike mednarodnega sodelovanja	13
4. PRAVNI POLOŽAJ MEDNARODNIH ORGANIZACIJ	15
4.1. Pravni položaj – splošni pregled	15
4.2. Viri prava za mednarodne organizacije.....	16
4.2.1. Notranje pravo.....	17
4.2.2. Zunanje pravo	19
4.3. Zavezanost organizacij z odločitvami drugih organizacij.....	20
5. PRAVNA SUBJEKTIVITETA NA MEDNARODNI RAVNI.....	23
5.1. Subjektivni pristop	24
5.2. Objektivni pristop	25
5.3. Klabbersov pristop 'predpostavljene subjektivitete'	27
5.4. Pomen izrecne določbe o mednarodnopravni subjektiviteti.....	27
5.5. Deljivost ali nedeljivost mednarodnopravne subjektivitete?	28

6. PRAVNE POSLEDICE MEDNARODNOPRAVNE SUBJEKTIVITETE MEDNARODNIH ORGANIZACIJ	31
6.1. Teorije pristojnosti mednarodnih organizacij – splošno.....	32
6.2. Teorija delegiranih pristojnosti	32
6.3. Teorija implicitnih pristojnosti	33
6.4. Teorija inherentnih pristojnosti.....	34
6.5. Medsebojni odnos teorij pristojnosti	34
6.6. Subjektiviteta in pristojnosti v zadevi Reparation	35
6.7. Teorije pristojnosti v nekaterih drugih primerih iz prakse SMDS in MDS.....	37
6.7.1. Praksa Stalnega meddržavnega sodišča	37
6.7.2. Praksa Meddržavnega sodišča.....	38
6.7.3. Amerasinghe: trije testi implicitnih pristojnosti	40
7. KONKRETNI VIDIKI PRAVNIH POSLEDIC PRAVNE SUBJEKTIVITETE: PREGLED NEKATERIH PRAVIC IN DOLŽNOSTI MEDNARODNIH ORGANIZACIJ V MEDNARODNEM PRAVU.....	41
7.1. Sklepanje mednarodnih pogodb	41
7.2. Privilegiji in imunitete	43
7.3. Jurisdikcija.....	44
7.4. Odgovornost mednarodnih organizacij (na mednarodni ravni).....	46
8. PRAVNA SUBJEKTIVITETA NA NACIONALNI RAVNI.....	52
8.1. Pravna subjektiviteta MO v državah nečlanicah	53
8.2. Priznanje subjektivitete v pogodbi o sedežu.....	54
8.3. Priznanje nacionalne subjektivitete na podlagi statusa v mednarodnem pravu	54
8.4. Priznanje subjektivitete na podlagi statusa v pravnem redu druge države.....	55
9. POSLEDICE PRAVNE SUBJEKTIVITETE V NACIONALNIH PRAVNIH REDIH	57
9.1. Nacionalno pravo in mednarodna organizacija	57
9.2. Privilegiji in imunitete MO.....	57

9.3. Nekateri konkretni pravni učinki pravne subjektivitete na nacionalni ravni.....	59
9.3.1. Sklepanje pogodb.....	59
9.3.2. Pridobivanje in razpolaganje s premičnim in nepremičnim premoženjem	59
9.3.3. Sposobnost začeti pravni postopek.....	60
9.3.4. Odgovornost mednarodne organizacije na nacionalni ravni in sodna imuniteta.....	61
10. ZAKLJUČEK.....	62
11. LITERATURA.....	65

SEZNAM OKRAJŠAV

Splošne okrajšave

Doc.	Dokument
MO	Mednarodna/e organizacija/e
itd.	in tako dalje
npr.	na primer
t.i.	tako imenovan/a/e/o
et seq.	et sequitur (in naslednje)
EPIL	Encyclopedia of Public International Law (Enciklopedija mednarodnega javnega prava)
ibid.	prav tam
ICJ	International Court of Justice (Meddržavno sodišče)
ILA	International Law Association (Združenje za mednarodno pravo)
ILC	International Law Commission (Komisija za mednarodno pravo)
MDS	Meddržavno sodišče
op. cit.	navedeno delo
para/paras.	odstavek/odstavki
SMDS	Stalno meddržavno sodišče
str.	stran/strani
UN SC	United Nations Security Council (Varnostni svet Združenih narodov)
UNTS	United Nations Treaty Series
ur.	urednik

Seznam okrajšav nazivov mednarodnih organizacij

EIB	Evropska investicijska banka
EU	Evropska unija

IAEA	International Atomic Energy Agency (Mednarodna agencija za atomsko energijo)
IBRD	International Bank for Reconstruction and Development (Mednarodna banka za obnovo in razvoj)
ICAO	International Civil Aviation Organization (Mednarodna organizacija za civilno letalstvo)
ICSID	International Centre for Settlement of Investment Disputes (Mednarodni center za reševanje investicijskih sporov)
ICTY	International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia (Mednarodni kazenski tribunal za območje bivše Jugoslavije)
IFC	International Finance Corporation (Mednarodna finančna institucija)
MIGA	Multilateral Investment Guarantee Agency (Mednarodna agencija za zavarovanje investicij)
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Organizacija Severnoatlantske pogodbe)
OZN/ZN	Organizacija Združenih narodov
SZO	Svetovna zdravstvena organizacija
UNESCO	United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization (Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo)
UNICEF	United Nations Children's Fund (Sklad Združenih narodov za pomoč otrokom)
UNRRA	United Nations Relief and Rehabilitation Administration (Uprava združenih narodov za pomoč in obnovo)
WHO	World Health Organization (Svetovna zdravstvena organizacija)
Združeni narodi	Organizacija združenih narodov

1. UVOD

Odnose med državami zaznamujeta usklajevanje formalne neodvisnosti na eni strani in potrebe po medsebojnem sodelovanju (neke vrste dejanska odvisnost) na drugi strani. Mednarodne organizacije so tisti okvir, ki zagotavlja institucionalizirano sodelovanje, brez katerega si sodobnih mednarodnih odnosov več ne moremo predstavljati.

Pravna subjektiviteta mednarodnih organizacij je v mednarodnem pravu splošno priznana, kar pa ne pomeni, da lahko enoznačno odgovorimo na vrsto vprašanj, ki so z njo povezana. Eden od razlogov za to je prav ustroj mednarodne organizacije – sama je subjekt mednarodnega prava, njeni člani pa so prav tako mednarodnopravni subjekti, še več, gre za države kot *primarne* subjekte mednarodnega prava. S tega stališča so mednarodne organizacije večplastne, in prav odnos med državami članicami in organizacijo kot avtonomnim subjektom z avtonomno voljo je tisto, kar, kot bomo videli, vpliva tudi na oblikovanje norm in teorij o pravnem statusu organizacije.

Prvi, ki je uporabil pojem 'mednarodna pravna oseba' (takrat originalno *persona jure gentium*), je bil *Leibniz* v predgovoru svojega *Codex Iuris Gentium Diplomaticus*. Izšel je leta 1693, slabega pol stoletja po Vestfalskem miru, ko so se evropske politične strukture šele prav oblikovale, koncept absolutno suverenih držav pa uveljavljal.¹ V 17. stoletju si seveda še nihče niti pomisliti ni upal, da bodo kot subjekti mednarodnega prava v prihodnosti nastopale tudi mednarodne organizacije.

Prve obrise organizacij srečamo že v antični Grčiji in srednjem veku, v obliki, kot jo poznamo danes, pa so se začele razvijati v 19. stoletju. Od takrat je njihovo število

¹ Nijman, J. E.: *The Concept of International Legal Personality, An Inquiry Into the History and Theory of International Law*, Asser Press, The Hague, 2004, str. 29.

hitro naraščalo, prav tako njihov pomen za mednarodno skupnost. V zgodnjem 20. stoletju je bila v polnem teku razprava o 'pravih' subjektih in objektih v mednarodnem pravu, ki je bila sicer del širše polemike o pravnih osebah nasploh, ter je zaznamovala tako kontinentalne kot *common law* pravne sisteme. Mednarodno pravo je doživljalo preporod: ali bo ohranilo svojo tradicionalno obliko kot 'pravo narodov' (law of nations) z državami kot ekskluzivnimi subjekti, ali se bo razvilo v sistem, v katerem bodo države resda še vedno najpomembnejši, a zdaleč ne več edini subjekti? Kot pravi *Bederman*...«Nothing less than the heart and soul of the discipline were at stake.»²

Mednarodni pravniki so počasi začeli ločevati med subjektiviteto kot pravnim konceptom, in entitetami, na katere se nanaša.³ Širše razumevanje subjektivitete v mednarodnem pravu se je prvič znašlo na preizkušnji v primeru *Reparation for injuries suffered in the service of the United Nations* pred Meddržavnim sodiščem leta 1949. Svetovalno mnenje Sodišča je izjemnega pomena za nadaljnji razvoj doktrine na tem področju. Pomembno je predvsem zato, ker je potrdilo stališče, da vsak pravni sistem pozna različne subjekte, ki se med seboj razlikujejo po svojih značilnostih in obsegu pravic, njihova narava pa je odvisna od potreb skupnosti. Meddržavno sodišče je torej nakazalo, da je prišlo do premika v razvoju, ter da je obstoj mednarodnih organizacij kot subjektov v interesu mednarodnega prava in mednarodnih odnosov.

Ko govorimo o položaju mednarodnih organizacij, se doktrina bolj kot s tem, kaj organizacije *so*, osredotoča na to, kaj organizacije *počnejo*. To se odraža tudi v literaturi, kjer se samemu konstrukt mednarodnopravne subjektivitete posveča relativno malo pozornosti, v ospredju pa so njeni učinki – podlaga in obseg pristojnosti, ter vprašanja kot je odgovornost mednarodnih organizacij. Zdi se, da je

² Bederman, D.: The Souls of International Organizations: Legal Personality and the Lighthouse at Cape Spartel, *Virginia Journal of International Law*, Letnik 36 (1996), str. 333.

³ »International personality and the character of state are two entirely different conceptions, and the existence of the former in no way implies the existence of the latter; international personality exists in every association or collective entity clothed with recognized international competency.« Bederman, D., op. cit., str. 335–336.

teorija, ko ni bilo več dileme, da mednarodne organizacije imajo subjektiviteto, potisnila ob rob diskusijo o njeni podlagi in metodah izpeljevanja. V sodobnih učbenikih je to vprašanje obravnavano relativno skopo in se omejuje na predstavitve različnih pogledov, le izjemoma pa se avtorji spuščajo v globljo analizo oziroma potrjevanje enih in zavračanje drugih stališč. Tak pristop ni presenetljiv. Subjektiviteta sama po sebi je namreč izmuzljiv pojem – pravi pomen dobi šele v luči pravnih posledic, ki so z njo povezane.

Mednarodne organizacije pa niso le subjekti mednarodnega prava; kot pravne osebe obstajajo namreč tudi v okviru nacionalnih pravnih redov. To je še ena od posebnosti njihovega položaja. Šele, ko proučimo delovanje na obeh ravneh, mednarodni *in* nacionalni, se lahko približamo celovitemu razumevanju njihove pravne narave.

Naloga na začetku podaja kratek zgodovinski oris nastanka in razvoja mednarodnih organizacij in nadaljuje z njihovo umestitvijo v širši kontekst mednarodnih odnosov. Ključnega pomena je tudi definiranje organizacij in njihova razmejitev od drugih oblik mednarodnega sodelovanja. Na nekaterih mestih bomo značilnosti subjektivitete primerjali s položajem in značilnostmi držav kot subjektov mednarodnega prava, vendar le v obsegu, ki je potreben za osvetlitev pojma subjektivitete organizacij.

Osrednji poglavji se nanašata na izvor in pravne posledice mednarodnopravne subjektivitete, pri čemer za ilustracijo služijo orisi konkretnih pravic in dolžnosti organizacij v mednarodnem pravu. Čeprav od nje ločen, je z mednarodnopravno subjektiviteto povezan tudi status organizacij v nacionalnih pravnih redih ene ali več držav. Za izpeljavo subjektivitete na nacionalni ravni je pogosto odločilen prav 'matični pravni red' organizacije – torej mednarodno pravo.

V zaključku naloge so strnjena nekatera razmišljanja o naravi pravne subjektivitete mednarodnih organizacij in nadaljnjem razvoju na tem področju.

Že na začetku velja opomniti, da namen naloge ni opisovanje značilnosti posameznih organizacij ali analiza njihove subjektivitete v luči statuta in pristojnosti vsake organizacije posebej. Prav nasprotno, predstaviti želimo skupna izhodišča, ki urejajo subjektiviteto organizacij in z njo povezane teme. Seveda ne bo šlo brez vpogleda v to, kako se teorije in norme odražajo v praksi. Včasih se namreč zgodi, da v večnem prizadevanju umeščanja v formalistične teoretične matrice prezremo dejstvo, da je praksa povsem funkcionalno rešila katero od odprtih vprašanj, in to moramo seveda upoštevati. To še posebej velja za mednarodno pravo, kjer ima lahko praksa nenazadnje tudi normativni učinek.

Naloga si skratka prizadeva čim bolj sistematično predstaviti različne poglede v teoriji, in jih obenem ponazoriti z dejanskimi primeri. To posebej velja za vprašanja, ki (zaenkrat) nimajo enoznačnih odgovorov; na primer učinek pravne subjektivitete nasproti tretjim subjektom, deljivost in nedeljivost subjektivitete, odgovornost držav članic za dejanja organizacije, itd. Istočasno pa želi opozoriti, da pri analiziranju pravne subjektivitete ne smemo pozabiti, da so organizacije posebne vrste 'skupnost', kar se odraža v njihovem pravnem položaju in delovanju.⁴

⁴ Glej Bederman, D., op. cit., str. 371.

2. NASTANEK IN VLOGA MEDNARODNIH ORGANIZACIJ V SODOBNIH MEDNARODNIH ODNOSIH

Mednarodne organizacije so prepoznavna značilnost mednarodnih odnosov 20. in 21. stoletja. Račić in Dimitrijević jih imenujeta »produkt novega časa in odgovor na zahteve sodobnega sveta«.⁵

2.1. Kratek zgodovinski oris razvoja

Zametke ideje mednarodnih organizacij prepoznamo v posameznih strukturah različnih zgodovinskih obdobj vse od časov antične Grčije dalje.⁶ Njihovi neposredni predhodniki so bili različni kongresi, diplomatske konference in rečne komisije, značilne za obdobje od 17. do 19. stoletja. Dunajski kongres je leta 1815 uvedel t. i. koncertni sistem, ki je predvideval redna, relativno institucionalizirana srečanja zmagovitih sil po napoleonskih vojnah, vendar ni nikoli v celoti zaživel v praksi.⁷

Prve organizacije v današnjem pomenu besede so začele nastajati šele v drugi polovici 19. stoletja, ter so neposredno povezane z ekonomskim in tehnološkim napredkom. Ustanovljene so bile kot upravne zveze, neke vrste usklajevalna središča upravnih organov držav članic, ki so jih zaznamovali občasni sestanki za določanje konkretnih ukrepov. Za najstarejšo upravno zvezo velja Mednarodni urad telegrafskih uprav, ki je bil ustanovljen z *Mednarodno telegrafsko konvencijo (1865)* in je začel delovati leta 1868. Sledile so Svetovna poštna unija (1874), Organizacija standardizacije mer in uteži (1875), Organizacija o zaščiti industrijske lastnine

⁵ Račić, O. in Dimitrijević, V.: *Međunarodne organizacije*, Savremena administracija, Beograd, 1980, str. 3. Za splošni pregled o mednarodnih organizacijah v mednarodnem pravu glej Brownlie, I.: *Principles of Public International Law*, Oxford University Press, Oxford, 1998, str. 677–702 in Bindschedler, R.: *International organizations, general aspects*, 5 EPIL (ur.: Rudolf Bernhardt), Elsevier Science Publishers, 1983, str. 119–140.

⁶ Na primer amfitionični zbori v Stari Grčiji, srednjeveška konfederacija trgovskih držav Hansa, Združene nizozemske province.

⁷ Tudi sicer je Dunajski kongres pomemben v razvoju MO, saj velja za prvo v nizu mednarodnih konferenc.

(1883) in druge. Leta 1919 je bilo ustanovljeno Društvo narodov kot prva organizacija splošno-politične narave. Njena ustanovitev je odraz za tiste čase naravnost revolucionarne ideje o stalni svetovni organizaciji, ki bi zagotavljala mir in sodelovanje, ter bi temeljila na načelu kolektivne varnosti.⁸ Kljub neuspehom in komaj dvajsetletnemu delovanju predstavlja Društvo narodov pomemben razvojni korak, z njegovim propadom pa se zaključuje prvo obdobje razvoja mednarodnih organizacij, ki ga je, generalno gledano, zaznamovala relativno šibka stopnja integriranosti.

Neposredno po II. svetovni vojni je bila ustanovljena Organizacija združenih narodov, ki je z mrežo specializiranih ustanov vodilna univerzalna organizacija z daleč najširšim področjem delovanja. Sledile so številne druge organizacije, njihovo število vseskozi vztrajno narašča in po nekaterih ocenah jih je danes okoli 300.

2.2. Vloga mednarodnih organizacij v sodobni mednarodni skupnosti

Mednarodne organizacije so vplivni akter v mednarodni skupnosti, pod njihovim okriljem pa ne poteka le sprejemanje ključnih pravno-političnih odločitev, ampak tudi koordinacija meddržavnega sodelovanja na tehničnih področjih, kot sta promet in telekomunikacije. Pomembno vlogo igrajo tudi pri razvoju mednarodnega prava.⁹

Vse večje število in pomen mednarodnih organizacij je predvsem posledica naraščajoče medsebojne odvisnosti držav. Sodelovanje držav je danes namreč nujna predpostavka za razvoj in doseganje političnih in ekonomskih ciljev. Gre za

⁸ Račić, O. in Dimitrijević, V., op. cit., str. 9.

⁹ Pod okriljem mednarodnih organizacij je bilo v zadnjih letih sprejetih več pomembnih mednarodnih pogodb. To velja predvsem za ZN in njihove specializirane ustanove, a tudi za druge organizacije neuniverzalnega značaja. Za vpogled v vlogo MO pri oblikovanju prava glej Alvarez, J.: *International Organizations as Law-makers*, Oxford University Press, Oxford/New York, 2005 in Sarooshi, D.: *International Organizations and their Exercise of Sovereign Powers*, Oxford University Press, Oxford, 2005.

neke vrste paradoks; če namreč želijo opravljati svoje funkcije, in ostati kar se da neodvisne, se morajo države povezovati.¹⁰

Potreba po mednarodnem sodelovanju je spremenila tudi vsebino in strukturo mednarodnega prava. Slednje tako obsega norme na področjih, ki so v preteklosti spadala v izključno pristojnost držav; na primer socialna politika, denarna politika, človekove pravice, varstvo okolja.¹¹

2.3. Pojem mednarodne organizacije

Identiteto mednarodnih organizacij zaznamujeta zlasti dve predstavi o njih: organizacija kot skupni forum držav, ter organizacija kot samostojni subjekt v mednarodni skupnosti.¹²

Organizacije dejansko nastopajo v obeh vlogah, kontrast med navedenima identitetama pa se na več mestih odraža tudi v pravni teoriji: subjektivni in objektivni pogled na podlago in nastanek pravne subjektivitete, teorija inherentnih pristojnosti proti teoriji implicitnih pristojnosti, (ne)obstoje objektivne subjektivitete nasproti tretjim državam, itd.¹³ Alternacija obeh identitet in dinamična narava odnosa med organizacijo in državami članicami vpliva tudi na naravo mednarodnih organizacij v pravu: po eni strani predstavljajo strukturo, ki ni niti popolnoma odprta (v smislu, da jih v celoti ureja mednarodno pravo), niti povsem zaprta (kot v primeru držav).¹⁴

¹⁰ Schermers, H. G. & Blokker, N. M.: *International Institutional Law*, Nijhoff, Boston/Leiden, 2003, para. 5.

¹¹ Schermers, H. G. & Blokker, N. M., op. cit., para. 8.

¹² Za primerjavo: *Archer* navaja trojno vlogo mednarodnih organizacij: služijo kot instrument za doseganje skupnih ciljev članic, predstavljajo forum za sodelovanje in so istočasno samostojni subjekti v mednarodni skupnosti. *Archer: International Organizations* (1983), citirano v: Hirsch, M.: *The Responsibility of International Organizations Toward Third Parties*, Nijhoff, Dordrecht, 1995, str. 1.

¹³ Brölmann, C.: *A Flat Earth? International Organizations in the System of International Law*, *Nordic Journal of International Law*, Letnik 70 (2001), str. 321.

¹⁴ "When international organizations operate in the international legal order, their layered and flexible nature, which is informed by the dynamic relation between the organization and its member states, does not have full play. Organizations are not sufficiently 'closed' to act entirely on their own accord in the way of states, and they are not sufficiently 'open' to be accommodated by general international

Mednarodne organizacije so danes splošno sprejete kot neodvisni akterji v mednarodni skupnosti. Pri tem ne moremo mimo dejstva, da je v mednarodnem pravu neodvisno delovanje vselej povezano s fikcijo pravne subjektivitete. Predstava o subjektu kot pravni osebi je ključna v procesu proučevanja organizacij, ni pa edina in ne nujno osrednja. *Bederman* denimo poudarja: »Mednarodni pravniki mednarodne organizacije še zmeraj opisujejo s tradicionalno in izpeto metaforo 'subjektivitete'. Države, uslužbenci organizacij in strokovnjaki, ki jih proučujejo, pa jih vse bolj vidijo kot 'skupnosti'.« (prevod B. H.)¹⁵

Ta pogled med drugim kaže na širino pojma mednarodne organizacije. Čeprav so v središču mednarodnega prava organizacije kot pravni subjekt, moramo, v interesu celovitega razumevanja MO kot pravnega fenomena, vselej imeti pred očmi tudi širši kontekst njihovega obstoja.

2.4. Proučevanje mednarodnih organizacij v mednarodnem pravu

Razvoj mednarodnega institucionalnega prava lahko v grobem razdelimo na tri obdobja.¹⁶

V prvem obdobju (konec 19. in začetek 20. stoletja) se je mednarodno pravo ukvarjalo predvsem s samim pojavom fenomena mednarodnih organizacij. Takratni komentatorji so skušali novo pojavno obliko sodelovanja umestiti v obstoječe kategorije mednarodnega prava, pri čemer pa so pogosto naleteli na težave. Bolj kot z iskanjem skupnih značilnosti, so se ukvarjali z opisom lastnosti posameznih organizacij. Že na začetku se je vzpostavilo še danes aktualno vprašanje razmerja med suverenostjo in institucionaliziranim sodelovanjem držav.

law. Two branches of international law in particular are illustrative of this condition: the law of treaties and the law of international responsibility." Brölmann, C. (A Flat Earth? International Organizations in the System of International Law), op. cit., str. 320.

¹⁵ Bederman, D., op. cit., str. 371.

¹⁶ Tako delitev navaja *Klabbers*, ki razvoj analizira v luči sodnih odločb Stalnega meddržavnega sodišča in Meddržavnega sodišča ter pisanja avtorjev iz različnih obdobj. Klabbers, J.: The Life and Times of the Law of International Organizations, *Nordic Journal of International Law*, Letnik 70 (2001).

Po II. svetovni vojni, ko je število organizacij zelo naraslo, so v ospredje stopila predvsem praktična vprašanja njihovega udejstvovanja v mednarodni skupnosti; na primer možnost sklepanja mednarodnih pogodb, način včlanjevanja, privilegiji in imunitete organizacij.¹⁷ Glavna metoda proučevanja je bila primerjalno-pravna. Pomembno vlogo v tem obdobju je odigralo svetovalno mnenje Meddržavnega sodišča leta 1949, ki se sicer nanaša konkretno na Združene narode, vendar je Sodišče podalo nekaj pomembnih utemeljitev, med drugim pa opozorilo na kompleksnost razmerja med organizacijo in njenimi članicami. V šestdesetih in sedemdesetih letih je nastalo nekaj pomembnih teoretičnih del, ki so še danes podlaga razprav sodobnih avtorjev.

Tretje obdobje traja zadnji dve desetletji, zaznamuje pa ga postavitve mednarodnih organizacij v širši normativni kontekst. Vse pogostejša so vprašanja legitimnosti organizacij in kritike formalističnih procesov.¹⁸

2.5. Klasifikacija mednarodnih organizacij

Večina učbenikov podaja klasifikacijo mednarodnih organizacij za kar uporabi različne kriterije. Klasificiranje je sicer koristno za sistematizacijo znanja in razumevanja, vendar je lahko tudi zavajajoče.¹⁹ Vsaka mednarodna organizacija je namreč unikatna, in oznake kot so *odprta* ali *zaprta* organizacija, *univerzalna* ali *regionalna*, ne morejo nadomestiti temeljite analize pravil in prakse take organizacije.

Čeprav namen tega dela ni obravnava konkretnih organizacij in njihovih razlik ali podobnosti, je omemba nekaterih kriterijev klasificiranja koristna za boljšo predstavo o raznolikosti mednarodnih organizacij.

¹⁷ Klabbers, J. (The Life and Times of the Law of International Organizations), op. cit., str. 299.

¹⁸ Brölmann, C. (A Flat Earth? International Organizations in the System of International Law), op. cit., str. 319.

¹⁹ Klabbers, J.: An Introduction to International Institutional Law, Cambridge University Press, Cambridge, 2002, str. 23.

Glede na področje delovanja so organizacije *splošne* (npr. OZN) in *specializirane* (npr. Mednarodna agencija za atomsko energijo, Organizacija držav izvoznic nafte, Svetovna meteorološka organizacija). Glede na pristojnosti ločimo *deliberativne* (npr. Organizacija ameriških držav), *operativne* (npr. Evropska vesoljska agencija) in *naddržavne organizacije* (EU). Glede na trajnost ločimo *začasne* (npr. Uprava ZN za pomoč in obnovo) ali *trajne* organizacije (če ustanovni akt ne določa časovne omejitve obstoja velja, da gre za organizacijo, ki je ustanovljena za nedoločen čas). Glede na stopnjo odprtosti ločimo *odprte* (povsem odprtih organizacij več ni, tak primer je bila denimo Svetovna poštna unija; popolna odprtost pomeni, da je država postala članica že s podano izjavo), *polodprte* (polodprte so v smislu, da je članstvo odprto za vse države, vendar so predpisani pogoji in postopek; npr. OZN, Organizacija ZN za izobraževanje, znanost in kulturo) in *zaprte* (npr. NATO) organizacije. Po širini članstva ločimo *univerzalne* (OZN, vse specializirane ustanove) in *regionalne* organizacije (npr. Evropska unija, Afriška unija).²⁰

²⁰ Več v Račić, O. in Dimitrijevič, V., op. cit., str. 30-33; Schermers, H. G. & Blokker, N. M., op. cit., paras. 48-64; Sands, P. in Klein, P.: *Bowett's Law of International Institutions*, Sweet & Maxwell, London, 2001, str. 18-19; Zapiski predavanj pri študijskem predmetu Mednarodne organizacije (nosilec: prof. dr. Borut Bohte), Pravna fakulteta, študijsko leto 2003/2004, predavanji 10. 3 in 17. 3. 2004.

3. DEFINIRANJE MEDNARODNIH ORGANIZACIJ

3.1. Definicija mednarodne organizacije²¹

Mednarodno pravo ne pozna enotne definicije mednarodne organizacije.²² Definicije v relevantnih mednarodnih konvencijah so zelo skope, njihov edini namen je iz obravnave izključiti nevladne organizacije.²³

Dosti bolj izčrpne so definicije različnih avtorjev, vendar se pri obravnavanju teh že na začetku postavi vprašanje, ali gre za deskriptivno, ali normativno definiranje. Deskriptivna definicija opisuje pojav, kot obstaja v praksi, normativna pa izhaja iz predpostavk, ki morajo biti podane, da lahko pojavu pripišemo določene pravne posledice, v tem primeru status mednarodne organizacije. Ker ima vsak pravni pojav že v izhodišču ustrezno pravno podlago, deskriptivna definicija na podlagi značilnosti pojava v praksi pa lahko nase prav tako veže določene pravne posledice,²⁴ bomo spodaj navedene definicije obravnavali kot normativne.

Pregled različnih definicij pokaže, katere značilnosti posamezni avtorji štejejo za ključne v razmejevanju mednarodnih organizacij od drugih oblik mednarodnega sodelovanja.

²¹ Definicijo moramo razumeti kot izhodišče, in ne kot celovit povzetek značilnosti mednarodne organizacije.

²² Po enem od mnenj specifična definicija v praksi sploh ni potrebna, na kar kaže tudi dejstvo, da definicija mednarodne organizacije ni bila nikoli predmet sodne presoje. Brölmann, C.: *The Institutional Veil in Public International Law: International Organizations and the Law of Treaties*, Proeschrift Universiteit Amsterdam (disertacija), 2005, str. 17.

²³ Npr. 2/1(i) člen Dunajske konvencije o pogodbenem pravu: »"international organization" means an intergovernmental organization.« Vienna Convention on the Law of Treaties (1969), Un Doc. A/CONF.39/27.

²⁴ Brölmann, C. (*The Institutional Veil in Public International Law: International Organizations and the Law of Treaties*), op. cit., str. 14.

Virally definira mednarodno organizacijo kot skupnost držav, ustanovljeno s soglasjem, katere značilnost je sistem stalnih organov, njena naloga pa je doseganje skupnih ciljev z metodami medsebojnega sodelovanja držav.²⁵

Schermers & Blokker menita, da so mednarodne organizacije oblika sodelovanja, utemeljena na mednarodnem dogovoru,²⁶ ki ponavadi ustvarja novo pravno osebo. Imajo vsaj en organ z avtonomno voljo in so ustanovljene v skladu z mednarodnim pravom.²⁷

Sands in Klein navajata pet pogojev: članice mednarodne organizacije so države in/ali druge mednarodne organizacije, ustanovljena je z mednarodno pogodbo, ima avtonomno voljo in lastno pravno subjektiviteto, ter sprejema norme, naslovljene na svoje članice.²⁸

Klabbers kot tri temeljne značilnosti mednarodnih organizacij omenja naslednje: ustanovljene so s strani držav, njihov ustanovni akt je mednarodna pogodba in imajo organ z avtonomno voljo.²⁹

Račić in Dimitrijević podajata poglede osmih avtorjev, nato pa definirata MO kot trajno obliko sodelovanja treh ali več držav, zasnovano na multilateralni mednarodni pogodbi. Mednarodna organizacija ima poseben status in stalne organe, v okviru katerih se v skladu s statutom in drugimi osnovnimi dokumenti organizacije odvijajo procesi večstranskih pogajanj in skupnega odločanja, v skladu s pristojnostmi organizacije.³⁰

Andrassy, Bakotić in Vukas kot modelno podajajo definicijo, ki je bila predlagana Komisiji za mednarodno pravo v procesu kodificiranja prava mednarodnih pogodb: mednarodna organizacija je skupnost držav, ustanovljena z mednarodno pogodbo, z lastnim statutom in skupnimi organi, ima pravno osebnost, ločeno od držav članic,

²⁵ Virally, M.: *Definition and Classification of International Organizations: A Legal Approach* (1977), v *Abi-Saab, G. (ur.): The Concept of International Organization*, UNESCO, Pariz, 1981, str. 51.

²⁶ Izraz mednarodni dogovor (in ne mednarodna pogodba) avtorja prav gotovo uporabita namenoma – pokazati hočeta, da podlaga ni nujno mednarodna pogodba, ampak je to lahko tudi kak drug pravni akt že obstoječe organizacije – npr. resolucija Generalne skupščine. Avtorji, ki govorijo o mednarodni pogodbi kot podlagi, praviloma navedejo tudi take izjeme.

²⁷ Schermers, H. G. & Blokker, N. M., op. cit., para. 33.

²⁸ Sands, P. in Klein, P., op. cit., str. 16.

²⁹ Klabbers, J. (*An Introduction to International Institutional Law*), op. cit., str. 7-13.

³⁰ Račić, O. in Dimitrijević, V., op. cit., str. 17.

in je subjekt mednarodnega prava, s sposobnostjo sklepanja mednarodnih pogodb.³¹

V navedenih definicijah prepoznamo več skupnih elementov. Čeprav nekatere karakteristike posamezni avtorji v izhodišču izpuščajo, jih ponavadi navedejo kasneje v razlagi. Kljub odsotnosti enotne ubeseditve torej obstaja načelni konsenz o vsebini pojma mednarodne organizacije: gre za skupnost držav in/ali mednarodnih organizacij, ustanovljeno z mednarodnim dogovorom, ki ima vsaj en organ z avtonomno voljo. Še najbolj očitna razlika med definicijami je morda prav element pravne subjektivitete.

Pravna osebnost je v praksi sicer nesporna značilnost mednarodne organizacije, kar pa ne pomeni, da je tudi predpogoj za njen obstoj. Zdi se namreč, da doktrina loči trenutek nastanka organizacije od trenutka vzpostavitve njene pravne subjektivitete. Pridobitev slednje je, kot bomo videli, odvisna od pravnega reda, v katerem organizacija nastopa, in potemtakem ni že v izhodišču element njenega institucionalnega ustroja. Če pogoj pravne osebnosti vključimo v definicijo, se namreč argumentacijsko zavrtimo v krogu: pogoj, da neko institucijo štejemo za mednarodno organizacijo, je njena pravna subjektiviteta, ki pa jo ta pridobi šele potem, ko jo proglasimo za organizacijo.³²

3.2. Mednarodne organizacije in druge oblike mednarodnega sodelovanja

Mednarodne organizacije moramo ločiti od drugih oblik mednarodnega sodelovanja, predvsem od multinacionalnih korporacij in mednarodnih nevladnih organizacij, včasih pa tudi od t. i. konvencijskih organov (treaty organs).

Glavna razlika med multinacionalnimi korporacijami, kot so Microsoft, Shell ali General Motors, ter mednarodnimi organizacijami je, da prve niso ustanovljene z

³¹ Andrassy, J., Bakotić, B. in Vukas, B.: Međunarodno pravo I, Školska knjiga, Zagreb, 1998, str. 61.

³² Brölmann, C. (The Institutional Veil in Public International Law: International Organizations and the Law of Treaties), op. cit., str. 23. Avtorica še poudarja, da gre v osnovi za enak problem, kot v primeru četrtega kriterija iz Montevidea o nastanku držav.

mednarodno pogodbo. Izjema so recimo Air Afrique (letalska družba enajstih afriških držav) in nekatere družbe, ki jih je ustanovila Evropska skupnost za atomsko energijo.³³ Drugi ločevalni faktor je pravo, ki ureja strukturo, ter delovanje enih in drugih. Pravo korporacij je vselej nacionalno pravo, in ne mednarodno pravo.³⁴

Podobno velja za mednarodne nevladne organizacije, kakršni sta Amnesty International ali Greenpeace, ki sicer delujeta v več državah. Termin 'nevladne' je odraz članstva organizacije – za razliko od mednarodnih (medvladnih) organizacij, katerih članice so pretežno države in druge mednarodne organizacije, so članice nevladnih organizacij osebe zasebnega prava (fizične ali pravne osebe). Tudi delovanje nevladnih organizacij ureja ustrezno nacionalno pravo in ne mednarodno pravo.

Za razmejitev mednarodnih organizacij od t. i. konvencijskih organov (treaty organs), se uporabi kriterij pravne osebnosti.³⁵ Slednji so sicer lahko tako ali drugače povezani z organizacijo in imajo samostojno voljo, praviloma pa nimajo lastne pravne osebnosti (glej tudi poglavje 5.5: Deljivost ali nedeljivost mednarodnopravne subjektivitete?).

³³ Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo, členi 45-51. Glej tudi Schermers, H. G. & Blokker, N.M., op. cit., para. 46.

³⁴ Tako prepoznamo tudi mednarodne organizacije, ki na prvi pogled spominjajo na multinacionalke, ker se delno ukvarjajo s komercialnimi posli (npr. Svetovna banka).

³⁵ Primera takih organov sta na primer Evropsko sodišče za človekove pravice in Komisija ZN za človekove pravice (prenehala obstajati z ustanovitvijo Sveta za človekove pravice). Bolj podrobno o konvencijskih organih in njihovem položaju v Schermers, H. G. & Blokker, N. M., op. cit., paras. 44 in 44A.

4. PRAVNI POLOŽAJ MEDNARODNIH ORGANIZACIJ

4.1. Pravni položaj – splošni pregled

Pri opravljanju svojih nalog nastopajo mednarodne organizacije v različnih pravnih redih. V vsakem od njih je *conditio sine qua non* za udejstvovanje pravna subjektiviteta, ki določa pravni položaj organizacije. Brez nje le-ta ne more v svojem imenu nastopati v pravnih razmerjih, nosilke pravic in dolžnosti so v tem primeru države članice, in ne organizacija kot samostojni subjekt. Le izjemoma zato naletimo na MO brez pravne subjektivitete; najbolj znan tak primer je Benelux.

Razprava o pravnem položaju mednarodnih organizacij je bila do zgodnjega 20. stoletja povsem omejena na njihov status v nacionalnih pravnih redih. Da so organizacije subjekti v nacionalnih pravnih, ni bilo nikoli zares sporno, pač pa je bil dolgo problematičen koncept subjektivitete organizacij v mednarodnem pravu. Posamezni avtorji so jo sicer zatrjevali za organizacije, kot so Donavska rečna komisija, Reparacijska komisija, International Commission for the Cape Spartel Lighthouse, vendar vsakič zgolj kot izjemo od splošnega pravila.³⁶ Praviloma so se tudi pri obravnavi teh organizacij zatekli k drugačni razlagi; namesto subjektivitete so govorili na primer o institutu mednarodnopravne služnosti (primer Cape Spartel Lighthouse).³⁷

V mednarodni skupnosti je dolgo prevladovalo stališče, da je pravna osebnost pečat suverenosti, in kot taka rezervirana za države. Šele pripoznanje, da sta suverenost in pravna subjektiviteta samostojni kategoriji, ki nista nujno povezani, je postopoma privedlo do tega, da mednarodne organizacije danes obravnavamo kot samostojne subjekte mednarodnega prava.³⁸ Pomembno vlogo pri tem je leta 1949 odigralo

³⁶ Sands, P. in Klein, P., op. cit., str. 469; Andrassy, J., Bakotić, B. in Vukas, B., op. cit., str. 62.

³⁷ Bederman, D., op. cit., str. 319-324. Šlo je za enega od pogledov na status komisije.

³⁸ Sands, P. in Klein, P., op. cit., str. 469.

Meddržavno sodišče v Haagu, ki je v svetovalnem mnenju v zadevi *Reparation for injuries suffered in the service of the United Nations* izrecno zavrnilo stališče, da so lahko subjekti mednarodnega prava zgolj države.³⁹

Danes je splošno sprejeto, da imajo mednarodne organizacije pravno subjektiviteto na dveh ravneh: nacionalni in mednarodni. Vsak pravni red sam zase določa, kdo so lahko njegovi subjekti, in to velja tudi v primeru mednarodnih organizacij. Njihova pravna osebnost na nacionalni ravni bo odvisna od nacionalnih pravil in metode pripisovanja, mednarodnopravno subjektiviteto pa bo definiral mednarodni pravni red. Nacionalna in mednarodna pravna osebnost nista nujno odvisni druga od druge, niti si nista v nasprotju. Čeprav sta obe pogosto povezani, ju je treba obravnavati ločeno, saj se nanašata na dva različna pravna sistema.⁴⁰

4.2. Viri prava za mednarodne organizacije

Meje delovanja vsake mednarodne organizacije so začrtane s pristojnostmi, ki so v skladu z veljavnim pravom določene v njenem statutu in izražajo voljo ustanoviteljic (več o pristojnostih v poglavju 6.: Pravne posledice mednarodnopravne subjektivitete mednarodnih organizacij). Pravni okvir delovanja organizacije določajo raznolika pravila, ki urejajo njen status, strukturo in aktivnosti. Glede na izvor jih razdelimo v dve kategoriji – t. i. notranje pravo (norme, ki izvirajo v sami organizaciji) in zunanje pravo organizacije (norme, ki izvirajo izven organizacije).⁴¹ *Dunajska konvencija o pogodbenem pravu med državami in mednarodnimi organizacijami ali med mednarodnimi organizacijami* v 2/1(j) členu navaja, da notranje pravo (konvencija uporabi izraz 'pravila organizacije') sestavljajo zlasti določbe ustanovnih aktov, odločitve in resolucije organov organizacije in njena

³⁹ *Reparation for injuries suffered in the service of the United Nations (Advisory Opinion)*, ICJ Reports 1949, str. 178-179.

⁴⁰ Amerasinghe, C.F.: *Principles of the Institutional Law of International Organizations*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005, str. 79, opomba 37.

⁴¹ Sands, P. in Klein, P., op. cit., str. 441; Glej tudi McRae, D.: *Legal Obligations and International Organizations*, The Canadian Yearbook of International Law, 1973.

stalna praksa.⁴² Kategorijo zunanjega prava pa sestavljata nacionalno pravo in mednarodno pravo (običajno in pogodbeno).

Meddržavno sodišče je v svetovalnem mnenju o interpretaciji pogodbe med Svetovno zdravstveno organizacijo in Egiptom (*Interpretation of the Agreement of 25 March 1951 between the WHO and Egypt (Advisory Opinion)*) potrdilo, da imajo mednarodne organizacije kot subjekti mednarodnega prava vse tiste obveznosti, ki izhajajo iz njihovih ustanovitvenih aktov, občega mednarodnega prava in iz mednarodnih pogodb, katerih stranke so.⁴³ Kateri od omenjenih pravnih virov pride v poštev pri urejanju posameznih obveznosti, je odvisno od okoliščin konkretne situacije in predvsem od vrste pravnega razmerja.

4.2.1. Notranje pravo

Notranje pravo organizacije je neke vrste pravni red v malem, ki je edinstven za vsako organizacijo posebej.⁴⁴ Na vrhu piramide je statut, sledijo pa mu drugi akti organizacije in njena praksa.

Statut mednarodne organizacije določa namen in cilje organizacije, pa tudi na kakšen način organizacija te cilje uresničuje. Prav tako vsebuje določbe o vrsti in načinu sprejemanja pravnih aktov organizacije, včasih pa nakaže še razmerje med institucionalnimi pravili in drugimi normami mednarodnega in nacionalnega prava. Ker je statut skoraj vedno mednarodna pogodba, zanj veljajo pravila *Dunajske*

⁴² Vienna Convention on the Law of Treaties between States and International Organizations or between International Organizations (1986), 1155 UNTS 331. Konvencija še ne velja.

⁴³ »International organizations are subjects of international law and, as such, bound by any obligations incumbent upon them under general rules of international law, under their constitutions or under international agreements to which they are parties.« *Interpretation of the Agreement of 25 March 1951 between the WHO and Egypt (Advisory Opinion)*, ICJ Reports 1980, str. 89-90.

⁴⁴ Veljavno mednarodno pravo brez težav priznava avtonomni status takemu notranjemu pravu organizacije. Eden od primerov je denimo pridržek splošne narave v 5. členu *Dunajske konvencije o pogodbenem pravu*: »Article 5 (Treaties constituting international organizations and treaties adopted within an international organization): The present Convention applies to any treaty which is the constituent instrument of an international organization and to any treaty adopted within an international organization without prejudice to any relevant rules of the organization.« Glej tudi Brölmann, C. (A Flat Earth? International Organizations in the System of International Law), op. cit., str. 322.

konvencije o pogodbenem pravu. Posebej pomembna je ureditev vprašanj, kot so sklenitev pogodbe, uporaba pridržkov, odnos med statutom in drugimi pogodbami, interpretacija, odstop od pogodbe, prenehanje pogodbe, itd. Statut je mogoče tudi spreminjati po vnaprej predpisanem postopku, pri čemer je pomembno predvsem, ali je za spremembo zahtevano soglasje članic, ali zadošča večina.⁴⁵

Sekundarni akti organizacije so pravni akti, ki jih sprejemajo organi organizacije. To so odločitve, ki so izraz njene samostojne volje. Gre za akte, ki imajo različne nazive (npr. uredbe, resolucije, priporočila, navodila) in značilnosti, oboje pa se razlikuje od organizacije do organizacije. Lahko so normativne ali proceduralne narave, zavezujoči ali nezavezujoči. Njihovi naslovniki so bodisi organi in službe organizacije (t. i. interni akti), ali države članice, izjemoma pa se nanašajo celo na nečlanice in druge mednarodne organizacije ali celo na subjekte znotraj držav.⁴⁶ Kakšni so pravni učinki vsakega od aktov, je odvisno od statuta organizacije, ali od obveznosti, ki izvirajo iz sfere zunanjega prava.⁴⁷ Med sekundarnimi akti organizacije je vzpostavljena določena hierarhija, ki temelji na tem, kateri organ akt sprejme in kakšne so njegove pravne posledice.⁴⁸

Del notranjega prava so tudi pravila, ki se oblikujejo s splošno prakso organizacije. Ko govorimo o splošni praksi, moramo upoštevati, da norme ustvarja zgolj praksa, ki velja za 'uveljavljeno' (established practice), ne pa tudi tista, ki je morda sporna ali negotova.⁴⁹ Splošno prakso kot možen način oblikovanja norm organizacije je potrdilo tudi Meddržavno sodišče v svetovalnem mnenju v primeru *Legal*

⁴⁵ Sands, P. in Klein, P., op. cit., str. 442 et seq.

⁴⁶ Odločitve organizacije se nanašajo zgolj na države članice, pri čemer za nečlanice ne nastanejo nobene obveznosti. Lahko pa v posebnih primerih zanje nastanejo pravice, in takrat se nanje vsaj posredno nanašajo tudi odločitve, ki take pravice urejajo. Posebnost v tem pogledu so Združeni narodi. Ustanovna listina v 2/6 členu določa, da naj OZN zagotovi, »da bodo države, ki niso članice Združenih narodov, delale v skladu s temi načeli, kolikor bi to bilo potrebno za ohranitev mednarodnega miru in varnosti.« Taka določba daje ZN možnost, da sprejemajo odločitve, ki se nanašajo na nečlanice. Odločitve, ki naslavlja druge organizacije, so praviloma utemeljene na institucionalni povezanosti organizacij. Širši kontekst te tematike je obravnavan posebej v nadaljevanju (poglavje 4.2.: Zavezanost organizacij z odločitvami drugih organizacij). Odločitve, ki se nanašajo neposredno na fizične in pravne osebe v državah članicah pa srečamo v okviru organizacij z naddržavnimi značilnostmi (npr. EU).

⁴⁷ Sands, P. in Klein, P., op. cit., str. 455.

⁴⁸ O procesu odločanja splošno in posebej v okviru nekaterih organizacij glej Efraim, A. D.: *Sovereign (In)equality in International Organizations*, Nijhoff, The Hague/Boston/London, 2000.

⁴⁹ Sands, P. in Klein, P., op. cit., str. 456

*Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia Notwithstanding Security Council Resolution 276.*⁵⁰ Sodišče je med drugim ugotovilo, da dolgotrajna nespremenjena praksa Varnostnega sveta ZN dokazuje, da vzdržanje nestalnih članov pri meritornem odločanju ne pomeni negativnega glasu.⁵¹ O pomenu prakse je razpravljalo še Sodišče Evropskih skupnosti v zvezi z delovanjem Sveta, Komisije in Evropskega parlamenta, ter priznalo njen pomen z izrecno omejitvijo, da praksa ne sme odstopati od norm v ustanovitvenih pogodbah.⁵²

4.2.2. Zunanje pravo

Kategorija zunanjega prava sestoji iz pravil mednarodnega in nacionalnega prava. Pod okriljem mednarodnega prava organizacije kot subjekti sklepajo pogodbe z državami članicami in nečlanicami, in tako pridobivajo pogodbene pravice in obveznosti. Vse več organizacij je tudi strank pogodbenih režimov, ki ustvarjajo druge organizacije; Evropska unija je na primer članica Svetovne trgovinske organizacije, Organizacije za kmetijstvo in prehrano in drugih.⁵³ Tovrstni institucionalni akti za organizacije ustvarjajo obveznosti in pravice, ki izhajajo iz članstva v organizaciji. Mednarodne organizacije so nadalje pri svojem delovanju zavezane s pravili običajnega mednarodnega prava in splošnimi načeli mednarodnega prava. Prav tako ni razloga, da organizacije ne bi bile zavezane z lastnimi unilateralnimi akti kot to velja za države.⁵⁴

Za mednarodne organizacije je neizbežno, da stopajo v pravna razmerja ne le na mednarodni ravni, ampak tudi v nacionalnih pravnih redih ene ali več držav. Pravila,

⁵⁰ *Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia Notwithstanding Security Council Resolution 276 (advisory opinion)*, ICJ Reports 1971.

⁵¹ Ibid, str. 22.

⁵² *United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland v Council of the European Communities*, Case 131/86 (1988), European Court Reports, str. 905, sodba dostopna na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61986J0131:EN:HTML> (dostop: 12. 6. 2006)

⁵³ Glej npr. http://www.worldstatesmen.org/International_Organizations.html (dostop: 16. 6. 2006).

⁵⁴ Glej *Nuclear Tests (Australia v. France)*, ICJ Reports 1974, paras. 42-46.

ki veljajo v teh situacijah so bodisi pogodbenega ali nepogodbenega izvora. Pogodbe, ki jih organizacije sklepajo na nacionalni ravni, se nanašajo predvsem na nakup materialov in zagotavljanje storitev za nemoteno delovanje. Iz praktičnih razlogov organizacije za vse ali določene tipe pogodb pogosto vnaprej določijo, katero nacionalno pravo naj se uporabi.⁵⁵ Na splošno velja, da na uporabo določenega nacionalnega prava odkazuje bodisi konkretna klavzula v pogodbi ali pa uporabimo splošna pravila mednarodnega zasebnega prava.

Primer nepogodbene obveznosti, ki nastane za organizacijo v nacionalnem pravu, je na primer plačilo škode, ki je nastala tretjim zaradi prometne nesreče, ki jo je povzročilo službeno vozilo organizacije. V taki in podobnih situacijah načeloma velja, da se uporabi pravo države, na katere ozemlju je obveznost nastala.⁵⁶

4.3. Zavezanost organizacij z odločitvami drugih organizacij

Mednarodno organizacijo lahko zavezujejo tudi odločitve ene ali več drugih organizacij. Tovrstna zavezanost je pogosto posledica posebne institucionalne povezave med organizacijama, ima pa lahko tudi drugačno podlago.

Najbolj značilen primer institucionalne povezanosti je članstvo ene organizacije v drugi mednarodni organizaciji, pri čemer je prva, tako kot vse druge članice, zavezana s statutom in obvezujočimi akti slednje. Druga možnost je sklenitev posebne pogodbe o sodelovanju, s katero se organizacija med drugim zaveže upoštevati posamezne akte druge organizacije. Statuti specializiranih ustanov ZN denimo predvidevajo, da bodo njihovi organi upoštevali vsako formalno priporočilo ZN in nato poročali o sprejetih ukrepih.⁵⁷

⁵⁵ Za večino pogodb Svetovne poštne unije in nekatere pogodbe SZO, se denimo uporablja švicarsko nacionalno pravo, za pogodbe ICAO pa velja pravo kanadske province Quebec. Glej Sands, P. in Klein, P., op. cit., str. 462.

⁵⁶ Sands, P. in Klein, P., op. cit., str. 464.

⁵⁷ Npr. Pogodba o sodelovanju med Svetovno metereološko organizacijo in ZN (1951), člen IV, dostopno na [http://www.wmo.ch/files/catalogue/members/MANDATORY%20PUBLICATIONS/Basic%20Documents/60%20\(Basic%20doc.%20No.%203\)/060E.pdf](http://www.wmo.ch/files/catalogue/members/MANDATORY%20PUBLICATIONS/Basic%20Documents/60%20(Basic%20doc.%20No.%203)/060E.pdf) (dostop: 12. 6. 2006).

Odločitve nekaterih organizacij zavezujejo vse države članice in posledično tudi druge organizacije, katerih članice so te države. Taka je narava odločitev Varnostnega sveta Združenih narodov. Zelo jasna ilustracija razmerja je primer odločitve VS o uvedbi ekonomskih sankcij proti tretjim subjektom. Evropska unija kot organizacija, katere vse članice so tudi članice ZN, je dolžna spoštovati tako odločitve. Za njeno implementacijo EU praviloma sprejme ustrezne akte, ki to zagotavljajo.⁵⁸

Zavezujoča narava odločitev Varnostnega sveta za druge organizacije dobiva nove dimenzije zlasti s sprejetjem resolucij, ki so t. i. kvazi-zakonodajne narave.⁵⁹ Gre zlasti za resolucijo 1373 (2001), ki obravnava mednarodni terorizem in resolucijo 1540 (2004) o ukrepih zoper širjenje jedrskega, biološkega in kemičnega orožja. V resoluciji 1373 je VS prvič obravnaval mednarodni terorizem kot splošno grožnjo mednarodnemu miru in varnosti, in se pri tem ni skliceval na kako konkretno in specifično situacijo. Isto velja za resolucijo 1540, ki je odgovor na strahove mednarodne skupnosti o širjenju orožja za množično uničevanje. Namen resolucije je preprečiti, da bi teroristi pridobili in uporabili jedrsko, kemično ali biološko orožje. Obe resoluciji sta splošni in abstraktni, ter zavezujeta vse člane Združenih narodov. Nadzor nad implementacijo izvajata posebna odbora – protiteroristični odbor in odbor za nadzor nad resolucijo 1540. V zakonodajnih resolucijah nasploh zasledimo celo vrsto posebnosti in novosti, ki so predmet številnih razprav v doktrini.⁶⁰

V obeh omenjenih odborih, kakor tudi v sankcijskih odborih, se vseskozi poudarja sodelovanje z drugimi mednarodnimi, regionalnimi in subregionalnimi organizacijami

⁵⁸ Glej npr. *Council Regulation (EC) No 337/2000 of 14 February 2000 concerning a flight ban and a freeze of funds and other financial resources in respect of the Taliban of Afghanistan in Council Common Position of 27 December 2001 on the application of specific measures to combat terrorism (2001/931/CFSP)*.

⁵⁹ O argumentih za in proti zakonodajni aktivnosti Varnostnega sveta ZN glej Zgonec-Rožej, M.: *Meje pristojnosti varnostnega sveta Združenih narodov* (doktorska disertacija), Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, 2006, str. 392-394; Referati o širjenju pristojnosti VS ZN (Elberling, Lavalle, Scott, Wilmhurst): Hague Joint Conference on Contemporary Issues of International Law 2005, Panel IIA: *The Expanding Powers of the Security Council* (Conference Reader).

⁶⁰ Glej npr. Rosand, E.: *Security Council Resolution 1373, the Counter-Terrorism Committee, and the Fight against Terrorism*, *American Journal of International Law*, Letnik 97/2 (2003); Talmon, S.: *The Security Council as World Legislature*, *American Journal of International Law*, Letnik 99/1 (2005); Werner, W.: *Securitization and Judicial Review: a Semiotic Perspective on the Relation between the Security Council and International Judicial Bodies*, *International Journal for the Semiotics of Law*, Letnik 14 (2001).

za uspešno doseganje ciljev.⁶¹ Organizacije tako preko članic, ki so z odločitvami Varnostnega sveta neposredno zavezane, igrajo pomembno vlogo pri implementaciji njegovih odločitev.

Zanimiv je še en novejši primer, ki se nanaša na obveznost spoštovati odločitve drugih organizacij; namreč odredba senata Mednarodnega kazenskega tribunala za območje bivše Jugoslavije v zadevi Stevana Todoroviča. Sodišče je v tem primeru odločilo, da je NATO dolžan razkriti posebne informacije, ki so se nanašale na aretacijo omenjenega obtoženega. Čeprav statut Tribunala v 29. členu določa, da so take odredbe dolžne spoštovati le države, je sodišče menilo, da iz namena statuta izhaja, da morajo v enaki meri veljati za kolektivno zvezo držav. Zaradi tega sme Tribunal od mednarodne organizacije ali njenega ustreznega organa (v tem primeru SFOR-ja) zahtevati sodelovanje.⁶²

⁶¹ Glej npr. *Briefing by the Counter-Terrorism Committee Chairman to the Security Council on 21 February 2006*, dostopno na <http://www.un.org/sc/ctc/21feb.shtml> (dostop: 12. 6. 2006), *Letter dated 13 January 2006 from the Chairman of the Security Council Committee established pursuant to resolution 1267 (1999) concerning Al-Qaida and the Taliban and associated individuals and entities addressed to the President of the Security Council*, dostopno na: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/210/84/PDF/N0621084.pdf?OpenElement> (dostop: 12. 6. 2006).

⁶² »A purposive construction of the Statute yields the conclusion that such an order should be as applicable to collective enterprises of States as it is to individual States; Article 29 should, therefore, be read as conferring on the International Tribunal a power to require an international organization or its competent organ such as SFOR to cooperate with it in the achievement of its fundamental objective of prosecuting persons responsible for serious violations of international humanitarian law, by providing the several modes of assistance set out therein. The Trial Chamber is satisfied that SFOR is sufficiently organised and structured to receive and implement orders of the International Tribunal made pursuant to Article 29.«, *Decision on motion for judicial assistance to be provided by SFOR and others (Prosecutor v. Simic, Simic, Tadic, Todorovic, Zaric)*, Trial Chamber, 18.10.2000, paras. 48-49, dostopno na: <http://www.un.org/icty/simic/trialc3/decision-e/01018EV513778.htm> (dostop: 12. 6. 2006) Odločitev je sprožila ostro nasprotovanje zlasti v NATU, tožilstvo pa je vložilo tudi zahtevek za pritožbo, ki pa ga je pritožbeni senat zavrnil. Več o zadevi, vključno s polnimi besedili odločitev na spletni strani ICTY: <http://www.un.org/icty/cases-e/index-e.htm>

5. PРАВNA SUBJEKTIVITETA NA MEDNARODNI RAVNI

Teoretični pregled pojma mednarodnopravne subjektivitete zahteva obravnavo (vsaj) dveh sklopov vprašanj. Prvi je podlaga in izpeljevanje subjektivitete, drugi pa se nanaša na njene posledice v mednarodnem pravnem redu.

Izvor in izpeljeva pravne subjektivitete sta ponavadi obravnavani kot eno, čeprav v literaturi srečamo tudi drugačno sistematiko.⁶³

Avtorji navajajo zlasti dve podlagi izpeljevanja pravne subjektivitete organizacij v mednarodnem pravu: teorijo volje in t. i. teorijo objektivnega nastanka.⁶⁴ Prva išče izvor v volji ustanoviteljev organizacije, druga pa v občem mednarodnem pravu. Gre za odločitev o tem, kaj razumemo kot dokončni vir avtoritete – suverene države ali mednarodni pravni red.⁶⁵

Glede na izbrano izhodišče, se razlikujejo tudi pogledi na učinek subjektivitete nasproti tretjim subjektom. Ko izpeljemo pravno subjektiviteto organizacije na mednarodni ravni, ta namreč nesporno velja v odnosu do članic, postavi pa se vprašanje, ali obvezuje nečlanice. Govorimo o (ne)obstoju t. i. objektivne subjektivitete; objektivne v smislu, da ko je enkrat vzpostavljena, neposredno zavezuje vse druge subjekte mednarodnega prava.⁶⁶

Omenjene teoretične poglede na mednarodnopravno subjektiviteto lahko umestimo v enega od dveh okvirjev – t. i. subjektivni in objektivni pristop. Nobeden od njiju se posebej ne ukvarja s posledicami pravne subjektivitete, ampak predvsem z njenim izvorom in učinkom nasproti tretjim. Pravne posledice subjektivitete in

⁶³ *Brölmannova* poudarja, da ne gre za povsem identični vprašanji. Mehanizem izpeljevanja je metoda, ki pušča odprto vprašanje samega izvora. Brölmann, C. (The Institutional Veil in Public International Law, International Organizations and the Law of Treaties), op. cit., str. 106.

⁶⁴ *Schermers & Blokker* omenjata še tretjo teorijo, po kateri imajo mednarodnopravno subjektiviteto le tiste organizacije, ki imajo to izrecno določeno v ustanovnem aktu. Avtorja to teorijo označita za obsoletno. Schermers, H. G. & Blokker, N. M., op. cit., para. 1565.

⁶⁵ Brölmann, C. (The Institutional Veil in Public International Law, International Organizations and the Law of Treaties), op. cit., str. 106-107.

⁶⁶ Za primer utemeljevanja objektivne subjektivitete glej npr. Degan, V. Đ.: Međunarodno pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2000, str. 423-424.

vprašanje pristojnosti organizacij doktrina obravnava posebej in temu sledi tudi sistematika te naloge.

5.1. Subjektivni pristop

Bistvo subjektivnega pristopa je volja držav članic, ki je podlaga pravne subjektivitete in merilo presoje pravnih posledic. Če imajo države namen ustanoviti mednarodno organizacijo s pravno subjektiviteto v mednarodnem pravu, je treba ta namen spoštovati. To je v skladu s klasičnim pojmovanjem, da mednarodne norme temeljijo na svobodno izraženi volji držav, kar mora potemtakem veljati tudi za ustanovitev in naravo mednarodnih organizacij.⁶⁷ Ista misel zaznamuje tudi pogled na pravne posledice subjektivitete. Le-te izhajajo iz statuta, ki je izraz volje ustanoviteljev, pojmovanje pristojnosti pa se najpogosteje naslanja na teorijo delegiranih in teorijo implicitnih pristojnosti.

Podlaga in izpeljava subjektivitete: Osnova za odločitev o izvoru subjektivitete so specifične pravice in dolžnosti organizacije, ki so jih nanjo prenesle države članice, in iz njih naj se izpelje splošni zaključek o pravni osebnosti. Izvor subjektivitete je volja držav, ki je posredno ali neposredno izražena v ustanovnem aktu. Gre za induktivni pristop; pravna subjektiviteta je cilj, in ne izhodišče.⁶⁸

Države imajo po tej teoriji originalno, primarno pravno subjektiviteto, medtem ko je osebnost mednarodnih organizacij izvedena, sekundarna.⁶⁹ O namenu držav članic sklepamo na podlagi podeljenih nalog in pristojnosti v mednarodnem pravu, pa tudi na podlagi izrecne določbe. Šteje se, da ima organizacija subjektiviteto tudi takrat, kadar ta ni izrecno določena, je pa potrebna za izvrševanje predpisanih funkcij.⁷⁰

⁶⁷ Klabbers, J. (An Introduction to International Institutional Law), op. cit., str. 53.

⁶⁸ Rama-Montaldo, M.: International Legal Personality and Implied Powers of International Organizations, British Yearbook of International Law, Letnik 44 (1970), str. 112.

⁶⁹ Schermers, H. G. & Blokker, N. M., op. cit., para. 1565.

⁷⁰ Akande, D.: International Organizations, v Evans, M. (ur.): International Law, Oxford University Press, Oxford, 2003, str. 273.

Mednarodnopravna subjektiviteta in tretje države: Iz strogega subjektivnega pristopa, z načelom relativnosti mednarodnih pogodb v ospredju, izhaja tudi zavračanje objektivne subjektivitete MO. Mednarodnopravna subjektiviteta je izpeljana iz volje držav članic, ki je posredno ali neposredno izražena v ustanovitveni pogodbi. Slednja, kot vsaka druga mednarodna pogodba, zavezuje le pogodbenice.⁷¹ Druge države bodo z mednarodno pogodbo zavezane le, če na to izrecno pristanejo. Organizacijo morajo priznati kot samostojni subjekt mednarodnega pravnega reda, da bi ta nasproti njim pridobila pravno osebnost. Avtorji tudi na ta način poudarijo razliko med organizacijami in državami, saj za slednje priznanje ni konstitutivni element državnosti.⁷² Tretje države praviloma sicer nimajo razloga, da bi odtegnile priznanje mednarodni organizaciji, vendar je pomembna možnost, da to *lahko* storijo.⁷³ Praksa ne sledi takemu pojmovanju, saj v mednarodni skupnosti na področju organizacij ne zasledimo aktov priznavanja ali nepriznavanja, kot je to značilno za države.

5.2. Objektivni pristop

Utemeljitelj objektivnega pristopa je norveški pravnik *Finn Seyersted*. Pravna subjektiviteta po njegovem mnenju ni odvisna od namena in subjektivne volje držav članic, ampak izhaja neposredno iz norm mednarodnega prava, ko organizacija izpolni določene pogoje. Subjektiviteta brez posebnih aktov priznavanja velja tudi v

⁷¹ Dunajska konvencija o pogodbenem pravu, 34. člen (general rule regarding third States): "A treaty does not create either obligations or rights for a third State without its consent." Glej tudi člene 35 do 38.

⁷² Npr. Bindschedler: »The position of international organizations is different. These do not come into being on the basis of general international law when certain facts are united, but through a convention between States which contains their constitution. Nor are they possessed of the full international personality of the State, but only of such rights and duties as follow from their constitution. While the legal personality is valid *ipso facto* in relation to the Member States as contracting parties, this is not true in relation to third States, because the constitution confers neither rights, nor duties upon these. Here, therefore, recognition by the third State is necessary in order that the organization may act as a bearer of rights and duties in relation to that State.« Citirano v Seyersted, F.: Is the International Personality of Intergovernmental Organizations Valid vis-a-vis Non-Members, *Indian Journal of International Law*, Letnik 4 (1964), str. 235.

⁷³ Sands, P. in Klein, P., op. cit., str. 476.

razmerju do tretjih držav. Glede pristojnosti pa objektivni pristop skoraj izključno zagovarja teorijo inherentnih pristojnosti.

Podlaga in izpeljava subjektivitete: Če organizacija izpolnjuje pogoje, ki jih postavlja mednarodni pravni red, ima avtomatično tudi pravno subjektiviteto, je torej *ipso facto* pravna oseba v mednarodnem pravu. *Seyersted* kot temeljni pogoj navaja obstoj vsaj enega organa s samostojno voljo, načeloma pa gre za iste kriterije, kot jih najdemo v definicijah mednarodnih organizacij (skupnost držav in/ali mednarodnih organizacij, določene funkcije in pristojnosti, organ z avtonomno voljo). Subjektivitete ne vzpostavlja ustanovna pogodba ali namen pogodbenic, temveč mednarodno pravo samo po sebi, kadar so za to izpolnjeni pogoji.⁷⁴ Določila ustanovne pogodbe vplivajo na subjektiviteto organizacije le, če jo neposredno omejujejo.⁷⁵

Mednarodnopravna subjektiviteta in tretje države: Avtomatični obstoj subjektivitete tudi nasproti tretjim subjektom je logična posledica teorije objektivnega nastanka pravne osebnosti. Dejstvo, da statut v obliki mednarodne pogodbe ne zavezuje nečlanic, namreč ni več relevantno, saj ta teorija subjektiviteto že v prvi vrsti ne izpelje iz volje članic in ustanovitvene pogodbe, ampak kar iz norm mednarodnega prava.⁷⁶ Postopek je enak kot v primeru držav - ko so enkrat ustanovljene, obstajajo *ipso facto* kot subjekti mednarodnega prava, ne glede na način nastanka.⁷⁷ Priznanje ima tako glede držav kot organizacij le deklarativno vlogo.⁷⁸

⁷⁴ *Seyersted*, F., op. cit., str. 233.

⁷⁵ Celo organizacije, ki ne bi imele statuta, bi bile celovite pravne osebe, v kolikor bi izpolnjevale postavljene pogoje. *Seyersted*, F., op. cit., str. 238.

⁷⁶ Zelo zanimiv je tudi pristop *McNaira* in *Reuterja*, ki ju povzema *Brölmannova*: Ustanovni akti so *sui generis* kategorija pogodb, bolj ustava kot tipična mednarodna pogodba. Tako vzpostavljajo neke vrste nov pravni red - pravo konkretne mednarodne organizacije, kar jih loči od pravnega reda, ki determinira njihov ustanovni akt. *Brölmann*, C. (The Institutional Veil in Public International Law, International Organizations and the Law of Treaties), op. cit., str. 115.

⁷⁷ *Seyersted*, F., op. cit., str. 240.

⁷⁸ *Seyersted* priznava, da če v odnosu do držav priznanje štejemo za konstitutivni element, potem to velja tudi za organizacije. Vendar pa je tako stališče med avtorji redkost. *Seyersted*, F., op. cit., str. 263.

Ob koncu je treba poudariti, da obstoj objektivne subjektivitete organizacije nasproti nečlanicam še ne pomeni, da so slednje dolžne stopiti v kakršnokoli pravno razmerje z njo. Ta odločitev je še zmeraj povsem njihova.

5.3. Klabbersov pristop 'predpostavljene subjektivitete'

Klabbers predlaga nov pristop izpeljevanja mednarodnopravne subjektivitete, ki je kompromis med subjektivno in objektivno teorijo. Imenuje ga 'predpostavljena subjektiviteta'. Po njegovem mnenju moramo za organizacijo, ki v praksi izvaja aktivnosti za katere je potrebna mednarodnopravna subjektiviteta, predpostavljati, da kadar ni dokazov o nasprotnem, subjektiviteto tudi dejansko ima.⁷⁹

Klabbersova teorija je predvsem pragmatična; izhaja sicer iz občega mednarodnega prava (kot objektivna teorija), vendar dopušča možnost, da se predpostavka subjektivitete ovrže, če je taka volja držav članic (subjektivna teorija). Avtor mednarodnopravne subjektivitete ne šteje za prag sodelovanja v mednarodnih odnosih. Nasprotno; ko organizacija opravlja določene aktivnosti v mednarodnem pravnem redu, ji moramo priznati ustrezno mero subjektivitete.⁸⁰

5.4. Pomen izrecne določbe o mednarodnopravni subjektiviteti

Ustanovni akti mednarodnih organizacij⁸¹ praviloma ne vsebujejo izrecnih določil o mednarodnopravni subjektiviteti; večina govori le o pravni osebnosti v nacionalnih redih držav članic. Nekoliko dvoumne so tiste določbe, ki govorijo o »polni pravni osebnosti« (full legal personality), saj na prvi pogled ni jasno, ali obsegajo tudi subjektiviteto na mednarodni ravni. Natančnejša analiza pa pokaže, da se norma

⁷⁹ Klabbers, J. (An Introduction to International Institutional Law), op. cit., str. 55-56.

⁸⁰ Klabbers, J. (An Introduction to International Institutional Law), op. cit., str. 58.

⁸¹ Ustanovni akt je skoraj vedno mednarodna pogodba. Le izjemoma je mednarodna organizacija ustanovljena z aktom ene ali več že obstoječih mednarodnih organizacij (tak primer je denimo Global Environment Facility). Ustanovni akt določa cilje in pristojnosti organizacije, sestavo organov, postopek sprejemanja odločitev, ipd.

ponavadi nanaša na pristojnosti, ki so tradicionalno urejene v nacionalnih zakonodajah (npr. pridobitev in prodaja imetja), in je njen domet torej omejen na državno raven.⁸²

Izrecne določbe o mednarodnopravni subjektiviteti so bolj pogoste v ustanovnih aktih zaprtih regionalnih organizacij, kot je na primer Afriška razvojna banka.⁸³ Vsebuje jo tudi Rimski statut Mednarodnega kazenskega sodišča.⁸⁴

Izrecna statutarna določba o mednarodnopravni subjektiviteti je sicer koristna,⁸⁵ ni pa pogoj za obravnavo organizacije kot avtonomnega subjekta mednarodnega prava (čeprav ima v luči zgoraj opisane subjektivne teorije lahko precejšnjo težo). Kot zatrjuje *Amerasinghe*, ima taka določba pomen le, če so istočasno izpolnjeni tudi kriteriji za obstoj pravne subjektivitete. V vsakem primeru ima sicer veljavnost nasproti državam članicam, vprašljivo pa je, če velja to tudi za nečlanice. Če organizacija ne deluje kot avtonomna entiteta, in služi le kot pretveza za izogibanje odgovornosti državam članicam, lahko izrecno določbo tretje države povsem legitimno prezrejo.⁸⁶

5.5. Deljivost ali nedeljivost mednarodnopravne subjektivitete?

Ali ima pravno subjektiviteto zgolj organizacija kot celota, ali morda tudi njeni posamezni organi oz. pridružene institucije? Gre za še eno vprašanje na katerega doktrina nima enoznačnega odgovora, v praksi pa srečamo različne rešitve. Primeri, ko v mednarodni skupnosti v lastnem imenu nastopajo sami organi ali

⁸² Glej npr. statut Mednarodne organizacije dela (člen 39) in Mednarodnega denarnega sklada (člen 9). Za razpravo glej Sands, P. in Klein, P., op. cit., str. 471, opomba 10.

⁸³ Agreement Establishing the African Development Bank (1963), člen 50.

⁸⁴ Rome Statute of the International Criminal Court, člen 4.

⁸⁵ Določba zavezuje države članice, da organizacijo sprejmejo kot samostojno pravno osebo, istočasno pa razjasni status organizacije tudi za nečlanice. Če slednje dvomijo o njeni subjektiviteti, je lahko jasna ustanovna določba dokaz o nasprotnem. Tako Schermers, H. G. & Blokker, N. M., op. cit., para. 1564. Citirano tudi v White, N.: *The Law of International Organizations*, Manchester University Press, Manchester, 1996, str. 27-28.

⁸⁶ Amerasinghe, C. F. (*Principles of the Institutional Law of International Organizations*), op. cit., str. 84-85.

pridružene institucije organizacije, so na primer Skupina Svetovne banke, Evropska investicijska banka in nekateri pomožni organi ZN.

Mednarodna banka za obnovo in razvoj je bila kot osrednja institucija Svetovne banke ustanovljena leta 1944 v Bretton Woodsu (ZDA) z namenom, da spodbuja dolgoročno gospodarsko rast. Z razvojem se je njena dejavnost razširila, in pod njenim okriljem so bile ustanovljene dodatne specializirane institucije: Mednarodna finančna institucija (International Finance Corporation – IFC), Mednarodna agencija za zavarovanje investicij (Multilateral Investment Guarantee Agency – MIGA) in Mednarodno združenje za razvoj (International Development Association – IDA). Leta 1966 so ustanovili tudi Mednarodni center za reševanje investicijskih sporov (International Centre for Settlement of Investment Disputes – ICSID). Tako se je oblikovala Skupina Svetovne banke. Njene komponente so med seboj tesno institucionalno povezane.⁸⁷ Kljub temu so članice skupine, z izjemo Mednarodnega združenja za razvoj,⁸⁸ finančno in pravno neodvisne, kar izrecno navajajo tudi statuti pridruženih institucij.⁸⁹

Podobne karakteristike srečamo tudi pri Evropski investicijski banki (EIB), ki je eden od organov Evropske unije. Čeprav jo v mednarodnih odnosih načeloma zastopa EU, je EIB kljub temu v lastnem imenu sklenila pogodbe s posameznimi državami, ter je tudi ustanovna članica Evropske banke za obnovo in razvoj.

Tudi pomožni organi Združenih narodov lahko služijo kot primer. Organi se med seboj sicer zelo razlikujejo v obsegu delovanja in kompleksnosti institucionalnega ustroja; med njimi so namreč tako začasni odbori, kot na pol avtonomne institucije z lastnim sekretariatom ali administrativnimi oddelki. Sklad ZN za pomoč otrokom (UNICEF) na primer v lastnem imenu sklepa pogodbe z državami in osebami zasebnega prava, čeprav je formalno pomožni organ Generalne skupščine. Rečemo lahko, da ima delno pravno sposobnost.⁹⁰

⁸⁷ Na to kaže že personalna sestava vodstva, saj predsednik IBRD *ex officio* predseduje tudi odboru direktorjev IFC in MIGA ter administrativnemu svetu ICSID. Bolj podrobno na spletni strani www.worldbank.org (dostop: 9. 6. 2006).

⁸⁸ Mednarodno združenje za razvoj je operativno del Mednarodne banke za obnovo in razvoj.

⁸⁹ Sands, P. in Klein, P., op. cit., str. 88.

⁹⁰ Wolf, J.: UNICEF, 5 EPIL, op. cit., str. 293; Schermers, H. G. & Blokker, N. M., op. cit., para. 1571.

Vprašanja deljivosti mednarodnopravne subjektivitete se je dotaknila tudi Komisija za mednarodno pravo, ki je v poročilu leta 1982 zapisala, da je njen obstoj »negotov«.⁹¹

⁹¹ ILC Report on the work of its 34th session, citirano v Schermers, H. G. & Blokker, N. M., op. cit., para 1571.

6. PRAVNE POSLEDICE MEDNARODNOPRAVNE SUBJEKTIVITETE MEDNARODNIH ORGANIZACIJ

Pravna subjektiviteta je koncept, ki naj pove, kdo je lahko v posameznem pravnem redu udeleženec v pravnih razmerjih in nosilec pravic in dolžnosti.

Meddržavno sodišče je v primeru *Reparation for injuries suffered in the service of the United Nations* (v nadaljevanju *Reparation*) poudarilo, da v mednarodnem pravu, tako kot v vsakem drugem pravnem sistemu, narava in obseg pravic različnih subjektov nista identična.⁹² Izrecno je v okviru pripisovanja subjektivitete in izpeljevanja njenih posledic opozorilo na razliko med državami in mednarodnimi organizacijami. Dejstvo, da ima mednarodna organizacija pravno subjektiviteto, ne pomeni, da je (i) naddržava ('superstate'), (ii) država ali (iii) da ima enake pravice, dolžnosti in pristojnosti kot država.⁹³

Mednarodnopravna subjektiviteta organizacij je skratka kategorija, katere naravo in obseg pravnih posledic moramo šele ugotoviti.⁹⁴

Večina avtorjev meni, da je subjektiviteta v mednarodnem pravu le opisni pojem, iz katerega ni mogoče neposredno izvesti nobenih pravic subjekta.⁹⁵ Subjektiviteta je po tem stališču prazen koncept, ki ga je treba šele napolniti z vsebino. Nasprotno je stališče, da že iz samega obstoja subjektivitete izhajajo določene pravice in dolžnosti.

V nadaljevanju si bomo bolj natančno ogledali oba pristopa, in sicer skozi prizmo teorij pristojnosti mednarodnih organizacij in njihove uporabe v praksi.

⁹² *Reparation for injuries suffered in the service of the United Nations*, op. cit., str. 178. Glej tudi Amerasinghe, C. F.: *International Legal Personality Revisited*, *Austrian Journal of Public and International Law*, Letnik 47 (1995), str. 133-140.

⁹³ *Reparation*, op. cit., str. 179.

⁹⁴ Pri tem pa je potrebna dobršna mera natančnosti in pazljivosti, da med sabo ne mešamo predpogojev za obstoj subjektivitete in njenih posledic. Pri državah te težave ni, ker so pogoji za državnost skoraj v celoti dejanske narave (npr. teritorij, prebivalstvo), pri MO pa imajo že pogoji pravno naravo (npr. samostojna volja).

⁹⁵ Npr. "...to us, the concept of personality does not say anything about the qualities of the person: it may be a State, it may be an organization, it may perhaps even be an individual. The fact that, for example, an organization has international personality does not indicate that it will enjoy any particular rights." *Detter*, citirano v Rama-Montaldo, M., op. cit., str. 113.

6.1. Teorije pristojnosti mednarodnih organizacij – splošno

Kot je splošno sprejeto v praksi in teoriji, lahko mednarodne organizacije opravljajo le tista dejanja, ki sodijo v okvir njihovih pristojnosti.⁹⁶ Zanima nas podlaga pristojnosti mednarodnih organizacij, in na kakšen način se le-ta povezuje s konceptom pravne subjektivitete.

Različne teorije vidijo temeljno podlago pristojnosti v dveh virih, bodisi v ustanovnem aktu organizacije kot demonstraciji pogodbenega prava (teorija delegiranih pristojnosti, teorija implicitnih pristojnosti), ali v splošnih načelih mednarodnega prava (teorija inherentnih pristojnosti).

Ob tem je treba poudariti, da določanje pravne podlage pristojnosti nima samo teoretične vrednosti, ampak je zlasti praktičnega pomena. Če namreč izhajajo pristojnosti organizacije iz same subjektivitete, potem je dovolj, da za njihovo izvrševanje organizacija pridobi subjektiviteto. Če pa delovanje izvira iz delegiranih oz. implicitnih pristojnosti, potem je treba njihov obseg in lastnosti določiti za vsako organizacijo posebej.⁹⁷

6.2. Teorija delegiranih pristojnosti

V skladu s to teorijo ima organizacija le tiste pristojnosti, ki so ji izrecno podeljene v ustanovnem aktu (*compétence d'attribution*). To izhaja iz prevladujočega pozitivističnega razumevanja mednarodnega prava, katerega jedro je suverena volja držav. Organizacije morajo zato ostati strogo znotraj okvirjev, ki jih za njihovo delovanje postavijo države članice. Ne morejo same določiti svojih pristojnosti, ali jih poljubno širiti. To je hkrati ena najpomembnejših razlik med državo in

⁹⁶ Klabbers, J. (An Introduction to International Institutional Law), op. cit., str. 60.

⁹⁷ V drugem primeru bodo imele države članice med drugim pravico ugovarjati, da določena aktivnost organizacije ni predvidena v statutu (eksplicitno ali implicitno). Bolj obširno v Rama-Montaldo, M., op. cit., str. 123-124.

mednarodno organizacijo; vsaka aktivnost organizacije mora namreč temeljiti na neki višji avtoriteti – določbi v statutu.⁹⁸

6.3. Teorija implicitnih pristojnosti

Teorija implicitnih pristojnosti je nadgradnja teorije delegiranih pristojnosti. Določa namreč, da ima organizacija oziroma njeni organi poleg izrecno navedenih pristojnosti še določene druge pristojnosti, ki so nujne oz. bistvene za uresničevanje njenih ciljev in nalog.⁹⁹ Gre torej za bolj fleksibilno interpretacijo, ki je posledica spoznanja, da je organizacija dinamičen konstrukt, ki se s časom razvija in se pri tem oddaljuje od izrecnega okvira, ki je bil postavljen ob njenem nastanku.¹⁰⁰ Ustanovni akt organizacije ne more predvideti izključnega seznama pravic in dolžnosti; vsaka organizacija mora, *inter alia*, namreč reagirati na dogajanje in razvoj v praksi.

Obstaja več načinov določanja obsega implicitnih pristojnosti, ki se razlikujejo zlasti v tem, s kolikšno mero fleksibilnosti pristopajo k razlagi statuta.¹⁰¹ V skladu s prvim pristopom, ki izhaja iz splošnih pravil interpretacije, mora biti implicitna pristojnost vsebovana že v drugi izrecni pristojnosti. Drug pristop temelji na ohlapnejšem kriteriju; implicitne pristojnosti so vse tiste pristojnosti, ki so, čeprav niso izrecno določene v statutu, ključne za izpolnjevanje ciljev in nalog organizacije.

Doktrina implicitnih pristojnosti je tesno povezana z načelom učinkovitosti, ki pravi, da je treba določbe ustanovnih aktov razlagati tako, da se zagotovi čim bolj učinkovito delovanje organizacije.

⁹⁸ Schermers, H. G. & Blokker, N. M., op. cit., paras. 209-210.

⁹⁹ Zgonec-Rožej, M.: Razlaga Ustanovne listine Združenih narodov, Zbornik znanstvenih razprav, Letnik 65 (2005), str. 356.

¹⁰⁰ Sands, P. in Klein, P., op. cit., str. 474.

¹⁰¹ Račić, O. in Dimitrijević, V., op. cit., str. 44.

6.4. Teorija inherentnih pristojnosti

Teorija inherentnih pristojnosti ne išče izvora pristojnosti v pogodbenem pravu, ampak v splošnih pravnih načelih. V doktrini in praksi je obrobnega pomena, ter ne uživa posebne podpore. Ta teorija organizaciji na podlagi mednarodnopravne subjektivitete avtomatično pripiše določene pristojnosti.¹⁰² Obseg slednjih se od avtorja do avtorja sicer razlikuje, vsem pa je skupno, da osnovo zanje vidijo v subjektiviteti kot taki, in ne v določilih ustanovnega akta ali v volji ustanoviteljic. Omejitve tako pripisanih pristojnosti so mogoče zgolj na podlagi izrecnih določil v statutu. To so, tako *Seyersted*, edine pravne omejitve pristojnosti oz. subjektivitete, vse druge omejitve so dejanske.¹⁰³ Podobno pravi *Pallieri*. Tudi zanj je pravna sposobnost držav in mednarodnih organizacij enakovredna; dejstvo, da organizacije ne izvajajo nekaterih aktivnosti, je posledica praktične, in ne pravne nezmožnosti.¹⁰⁴

6.5. Medsebojni odnos teorij pristojnosti

Kot je razvidno že iz zgornjih izvajanj, teorija delegiranih pristojnosti in teorija implicitnih pristojnosti obe izhajata iz volje držav članic in sta dejansko komplementarni. Vendar, kot ugotavlja *Klabbers*, med njima vseeno obstaja pomembna razlika: teorija delegiranih pristojnosti poudarja suverenost držav, ki so edine poklicane opredeliti pristojnosti organizacije in to storijo z določbami v statutu. Opustitev navedbe pristojnosti je torej namerna in ta namen je treba upoštevati. Odgovor na ta pomislek je, da ustanoviteljice ob sprejemanju statuta ne morejo vnaprej predvideti razvoja organizacije, in zato tudi ne izčrpno navesti vseh

¹⁰² Rama-Montaldo, M., op. cit., str. 116.

¹⁰³ Rama-Montaldo, M., op. cit., str. 119. *Seyersted* pravne omejitve razdeli v tri skupine: (1) negativne določbe statuta, ki organizaciji prepovedujejo izvajanje določenih aktivnosti, (2) cilji organizacije in (3) dejstvo, da nobena organizacija ne more sprejeti zavezujočih odločitev za države članice ali izvajati jurisdikcije nad njihovim teritorijem, državljani ali organi brez ustrezne pravne podlage.

¹⁰⁴ Rama-Montaldo, M., op. cit., str. 118.

pristojnosti. Teorija implicitnih pristojnosti zato izhaja iz nekoliko drugačne premise, namreč iz potreb organizacije po učinkovitem delovanju, in ne toliko iz suverenosti držav.¹⁰⁵

Povsem drugačna je teorija inherentnih pristojnosti, ki izrecno zavrača voljo držav članic kot izvor pristojnosti organizacije. Hkratna aplikacija te in prejšnjih dveh teorij se zdi nemogoča. Drugačnega mnenja je *Rama-Montaldo*, ki pravi, da si teorija implicitnih pristojnosti in *Seyerstedova* teza o inherentnih pristojnostih nista nasprotni, ampak imata zgolj vsaka svoje področje uporabe. Avtor zato predlaga neke vrste sintezo obeh pristopov: »Iz pravne subjektivitete mednarodnih organizacij direktno izhajajo posamezne kategorije pravic, ki organizaciji omogočajo, da nastopa kot neodvisni subjekt v mednarodni skupnosti in vstopa v razmerja z drugimi subjekti tudi, ko te pravice niso izrecno navedene v statutu. Koncept implicitnih pristojnosti pa se nasprotno uporabi za izpeljevanje pristojnosti organizacije, ki so ključne, ali potrebne za uresničevanje nalog in pristojnosti, že opredeljenih v statutu. Ta koncept ni podlaga za pravice, ki izvirajo iz subjektivitete, subjektiviteta pa ni podlaga implicitnih pristojnosti.« (Prevod B. H.)¹⁰⁶

6.6. Subjektiviteta in pristojnosti v zadevi *Reparation*

Čeprav se je Meddržavno sodišče s vprašanjem pristojnosti mednarodnih organizacij ukvarjalo še v nekaterih drugih zadevah, je tudi tokrat ključnega pomena svetovalno mnenje v zadevi *Reparation*. To je edini primer, v katerem je Sodišče pri presojanju, ali ima organizacija določeno pravico, izhajalo neposredno iz pravne subjektivitete. Sodišče je vprašanje, ali lahko Združeni narodi na mednarodni ravni vložijo zahtevek za odškodnino, namreč povezalo s predhodno odločitvijo o tem, ali ima organizacija mednarodnopravno subjektiviteto.

¹⁰⁵ Klabbers, J. (An Introduction to International Institutional Law), op. cit., str. 74.

¹⁰⁶ Rama-Montaldo, M., op. cit., str. 124.

Sodišče je v odsotnosti izrecne določbe o mednarodnopravni subjektiviteti ZN presojalo na osnovi karakteristik organizacije.¹⁰⁷ Prišlo je do zaključka, da je bila organizacija ustanovljena z namenom uresničevanja pravic in funkcij, katerih obstoj lahko ustrezno pojasnimo zgolj s konceptom pravne subjektivitete. Njena konstrukcija sledi iz logičnega razmerja med določenimi predpostavkami in pripadajočimi pravnimi učinki.¹⁰⁸ Sodišče je ugotovilo, da so Združeni narodi subjekt mednarodnega prava, ter kot taki sposobni biti nosilec pravic in dolžnosti. Sposobnost vlaganja zahtevkov za škodo, povzročeno direktno organizaciji, torej ni sinonim za pravno subjektiviteto, ampak ena od njenih pravnih posledic.¹⁰⁹

Sodišče v svetovalem mnenju nadaljuje s vprašanjem, ali vsota pravic in obveznosti, kot izhajajo iz subjektivitete, vključuje tudi pravico »vložiti tako vrsto zahtevka, kot je opisan v zaprosilu za mnenje« (prevod B. H.).¹¹⁰ Gre za konkretno vprašanje vlaganja zahtevka v imenu žrtve, ki je bila uslužbenec ZN. Na tej točki se Sodišče premakne v sfero uporabe teorije implicitnih pristojnosti, saj v nadaljevanju pri opredeljevanju pravic izhaja iz ciljev in pristojnosti organizacije.¹¹¹

Vsota zaključkov Sodišča je skratka naslednja: Določene pravice mednarodne organizacije izhajajo iz same pravne subjektivitete. To je ena kategorija pravic. Druga kategorija so pravice in dolžnosti, ki sicer niso izrecno navedene v statutu, vendar izhajajo iz ciljev in funkcij organizacije.¹¹²

Na tem mestu je potrebno omeniti še ločeno mnenje sodnika *Hackwortha*. Le-ta je zapisal, da je večina zavzela preširoko stališče, ko je obstoj pristojnosti izvajala iz ciljev in nalog organizacije. Po njegovem mnenju lahko implicitne pristojnosti

¹⁰⁷ *Reparation*, op. cit., str.178.

¹⁰⁸ *Reparation*, op. cit., str. 179.

¹⁰⁹ Rama-Montaldo, M., op. cit., str. 129.

¹¹⁰ *Reparation*, op. cit., str. 179.

¹¹¹ »The Charter does not expressly confer upon the Organization the capacity to include, in its claim for reparation, damage caused to the victim or to persons entitled through him. The Court must therefore begin by enquiring whether the provisions of the Charter concerning the functions of the Organization, and the part played by its agents in the performance of those functions, imply for the Organization power to afford its agents the limited protection that would consist in the bringing of a claim on their behalf for reparation for damage suffered in such circumstances. Under international law, the Organization must be deemed to have those powers which, though not expressly provided in the Charter, are conferred upon it by necessary implication as being essential to the performance of its duties.« *Reparation*, op. cit., str. 182.

¹¹² Rama-Montaldo, M., op. cit., str. 131.

izpeljemo zgolj iz že obstoječih izrecnih pristojnosti, in še to samo takrat, ko je to 'potrebno' za njihovo uresničevanje.¹¹³

6.7. Teorije pristojnosti v nekaterih drugih primerih iz prakse SMDS in MDS

Dolgo preden so se v doktrini oblikovale kakršnekoli teorije pristojnosti, se je z izvorom pristojnosti in njihovo razlago že v zgodnjem 20. stoletju srečalo Stalno meddržavno sodišče. Še v več primerih, med katerimi smo enega že omenili, se je tako ali drugače s tem vprašanjem ukvarjalo tudi Meddržavno sodišče in s svojim razlogovanjem, sicer v različnih obsegih, večkrat pritegnilo doktrini implicitnih pristojnosti.

6.7.1. Praksa Stalnega meddržavnega sodišča

V več zahtevkih za svetovalno mnenje v zvezi s pristojnostmi Mednarodne organizacije dela v dvajsetih letih prejšnjega stoletja je Stalno Meddržavno sodišče zgolj intepretiralo določbe ustanovne pogodbe organizacije in se ni spuščalo v možnost oblikovanja bolj splošnega pravila.¹¹⁴ Pač pa se je tega prvič lotilo v svetovalnem mnenju *Jurisdiction of the European commission of the Danube between Galatz and Braila*, ko je reklo: »Ker Evropska komisija ni država, ampak mednarodna institucija s posebnim namenom, lahko opravlja le naloge, ki jih določa

¹¹³ "There can be no gainsaying the fact that the Organization is one of delegated and enumerated powers. It is to be presumed that such powers as the Member States desired to confer upon it are stated either in the Charter or in complementary agreements concluded by them. Powers not expressed cannot freely be implied. Implied powers flow from a grant of expressed powers, and are limited to those that are 'necessary' to the exercise of powers expressly granted." *Reparation* (ločeno mnenje sodnika Hackwortha), op. cit., str. 198.

¹¹⁴ *Competence of the ILO to Regulate the Conditions of Labour of Persons Employed in Agriculture (advisory opinion)*, 1922, PCIJ Series B, št. 2-3; *Competence of the ILO to examine Proposals for the Organisation and Development of Methods of Agricultural Production (advisory opinion)*, 1922, PCIJ Series B, št. 2-3; *Competence of the ILO to Regulate, Incidentally, the Personal Work of the Employer (advisory opinion)*, 1926, PCIJ Series B, št. 13. Mnenja dostopna na <http://www.icj-cij.org/icjwww/idecisions/icpij> (dostop: 12. 6. 2006).

njen statut. Pri tem ima pristojnost za izvrševanje teh nalog, razen če statut določa omejitve.«(prevod B. H.)¹¹⁵

V svetovalnem mnenju *Interpretation of the Greco-Turkish Agreement of December 1st, 1926* je SMDS deduktivno izpeljalo pristojnost iz obstoječe eksplicitne pristojnosti v statutu. Pogodba, ki je ustanovila posebno mešano komisijo, je namreč določala, da se v primerih, ko komisija ne more sprejeti odločitve, lahko izvede arbitraža, ni pa identificirala strank, ki arbitražo lahko zahtevajo. Sodišče je ugotovilo, da je taka zahteva v pristojnosti same komisije.¹¹⁶

6.7.2. Praksa Meddržavnega sodišča

V svetovalnem mnenju *Effect of Awards of Compensation Made by the United Nations Administrative Tribunal*¹¹⁷ je Sodišče sprejelo teorijo implicitnih pristojnosti v zvezi s pristojnostjo posameznega organa organizacije; v konkretnem primeru je šlo za Sekretariat Združenih narodov. Sodišče je v tem primeru najprej ugotovilo, da lahko Generalni sekretar ZN v odsotnosti drugega ustreznega mehanizma rešuje spore med organizacijo in njenimi zaposlenimi. Sodišče razen primerov iz prakse ne navaja nobene pravne podlage za tak zaključek. Drugi del pravne presoje se je nanašal na vprašanje, ali sme organizacija ustanoviti administrativni tribunal za reševanje delovnopравnih sporov, četudi zanj ni nobene izrecne avtorizacije v Ustanovni listini. Sodišče je ugotovilo, da je ustanovitev tovrstnega tribunala ključna za zagotovitev nemotenega dela sekretariata, ter omogoča najvišje standarde

¹¹⁵ *Jurisdiction of the European commission of the Danube between Galatz and Braila* (advisory opinion), 1926, PCIJ Series B, št. 14, dostopno na <http://www.icj-cij.org/cijwww/cdecisions/ccpij/serie B/B 14/01 Commission europeenne du Danube Avis consultatif.pdf> (dostop: 14. 6. 2006).

¹¹⁶ »But from the very silence of the article on this point, it is possible and natural to deduce that the power to refer a matter to the arbitrator rests with the Mixed Commission when that body finds itself confronted with questions of the nature indicated.« *Interpretation of the Greco-Turkish Agreement of December 1st, 1926*, svetovalno mnenje, 1928, PCIJ Series B, št. 16, dostopno na: <http://www.icj-cij.org/cijwww/cdecisions/ccpij/serie B/B 16/01 Interpretation de l'Accord greco-turc Avis consultatif.pdf> (dostop: 14. 6. 2006).

¹¹⁷ *Effect of Awards of Compensation Made by the United Nations Administrative Tribunal* (advisory opinion), ICJ Reports 1954.

učinkovitosti, sposobnosti in poštenosti.¹¹⁸ Sodišče je izhajalo iz volje ustanoviteljic, pri čemer so implicitne pristojnosti vsebovane v njihovem namenu.

V *Certain Expenses of the United Nations*¹¹⁹ je šlo za vprašanje, če stroški, ki jih je avtorizirala Generalna skupščina ZN, v povezavi z operacijama ZN v Kongu in na Bližnjem vzhodu spadajo v kategorijo 'stroškov organizacije'. Sodišče je v primerjavi z zadevama *Reparation in Effect of Awards* ubralo nekoliko drugačen pristop. Kot kriterij za presojo pristojnosti je namreč navedlo izpolnitev namena organizacije. Tako je odločilo, da je potrebno stroške ocenjevati po tem, ali so v ustrezni zvezi z namenom organizacije. Če torej stroški izvirajo iz aktivnosti, ki ni eden od namenov ZN, potem tak strošek ni 'strošek organizacije'.¹²⁰

V *WHO Request for an Advisory Opinion on the Legality of the use of Nuclear Weapons*¹²¹ je Sodišče uporabilo teorijo implicitnih pristojnosti restriktivno. Šlo je za vprašanje, ali uporaba jedrskega orožja v vojni ali oboroženem spopadu, upoštevajoč njegove posledice za zdravje in okolje, predstavlja kršitev mednarodnopravnih obveznosti države, ki orožje uporabi, vključno z obveznostmi, ki izhajajo iz statuta SZO. Sodišče je presojalo, če tovrstno vprašanje sploh spada v okvir pristojnosti organizacije. Ugotovilo je, da se vprašanje nanaša na zakonitost uporabe orožja in ne na učinke uporabe; ne glede na to, kakšni so učinki, je pristojnost SZO, da jih obravnava povsem neodvisna od zakonitosti dejanj, ki so jih povzročila.¹²² Zahtevo Svetovne zdravstvene organizacije za svetovalno mnenje je Sodišče zato zavrnilo.

¹¹⁸ Amerasinghe, C.F. (Principles of the Institutional Law of International Organizations), op. cit., str. 96.

¹¹⁹ *Certain Expenses of the United Nations (advisory opinion)*, ICJ Reports 1962.

¹²⁰ Amerasinghe, C.F. (Principles of the Institutional Law of International Organizations), op. cit., str. 96.

¹²¹ *WHO Request for an Advisory Opinion on the Legality of the use of Nuclear Weapons*, ICJ Reports 1996.

¹²² [The question relates] »not to the effects of the use of nuclear weapons on health, but to the legality of the use of such weapons in view of their health and environmental effects. Whatever those effects might be, the competence of the WHO to deal with them is not dependant on the legality of the acts that caused them« *WHO Request for an Advisory Opinion on the Legality of the use of Nuclear Weapons*, ICJ Reports 1996, str. 76, citirano v Schermers, H. G. & Blokker, N. M., op. cit., para. 209, opomba 12.

V zadevi *Interpretation of the Agreement of 25 March 1951 between the WHO and Egypt*¹²³ se Sodišče sicer ni dotaknilo podlage pristojnosti organizacije, pač pa je to temo v svojem ločenem mnenju obravnaval sodnik Gros. Ta je med drugim zapisal, da ima vsaka mednarodna organizacija zgolj tiste pravice in dolžnosti, ki so ji jih določile države ustanoviteljice. Njene pristojnosti so strogo omejene s tem, kar je *potrebno* za izvajanje nalog, kot jih opredeljuje ustanovni akt. Vsa druga dejanja so *ultra vires* in nimajo pravnega učinka.¹²⁴

6.7.3. Amerasinghe: trije testi implicitnih pristojnosti

Analizo formulacij odločitev Meddržavnega sodišča je strnil *Amerasinghe*, ki govori o treh testih implicitnih pristojnosti:

- (i) organizacija ima tiste pristojnosti, ki so implicitno vsebovane v določenih statuta in so *ključne* za uresničevanje njenih obveznosti;
- (ii) organizacija ima tiste pristojnosti, ki so *nujne* za opravljanje njenih funkcij,
- (iii) organizacija ima tiste pristojnosti, ki so *primerne* za izpolnjevanje njenih ciljev.

Avtor poudarja, da razlike v dikciji pomenijo tudi razliko v vsebini (da izbor različnih izrazov torej ni naključje); predvsem omenja razlikovanje med funkcijami in dolžnostmi (vse funkcije niso nujno dolžnosti), in med tem, kar je nujno in kar je ključno. Končno pride do zaključka, da je Sodišče s svojimi odločitvami oblikovalo tri različne načine izpeljevanja implicitnih pristojnosti, pri čemer je dovolj, da so izpolnjeni pogoji enega od navedenih testov.¹²⁵

¹²³ *Interpretation of the Agreement of 25 March 1951 between the WHO and Egypt (advisory opinion)*, ICJ Reports 1980.

¹²⁴ Amerasinghe, C.F. (Principles of the Institutional Law of International Organizations), op. cit., str. 96-97.

¹²⁵ Podrobno v Amerasinghe, C.F. (Principles of the Institutional Law of International Organizations), op. cit., str. 96-98.

7. KONKRETNI VIDIKI PRAVNIH POSLEDIC PRAVNE SUBJEKTIVITETE: PREGLED NEKATERIH PRAVIC IN DOLŽNOSTI MEDNARODNIH ORGANIZACIJ V MEDNARODNEM PRAVU

Ne glede na stališče, ki ga v zvezi s podlago pristojnosti v mednarodnem pravu zagovarjajo različni avtorji, ti praviloma nimajo težav z naštevanjem konkretnih pravic in dolžnosti, katerih nosilke so mednarodne organizacije v praksi.

Če za trenutek pustimo teorijo ob strani, vidimo, da mednarodne organizacije sklepajo mednarodne pogodbe, uživajo privilegije in imunitete, so članice drugih organizacij, izvajajo določeno mero jurisdikcije, vlagajo zahtevke, itd. Čeprav se avtorji enoglasno strinjajo, da te pravice in dolžnosti obstajajo, jih različno klasificirajo. Za ilustracijo: *Akande* opredeli vlaganje zahtevkov MO na mednarodni ravni kot eno temeljnih pravic, ki izhaja neposredno iz subjektivitete organizacije, *Schermers & Blokker* pa jo kategorizirata kot implicitno pristojnost.¹²⁶

Spodnja obravnava konkretnih pravic in dolžnosti se le-teh ne loteva z vidika teoretičnih oznak in kategorizacije, ampak predvsem z ozirom na njihovo aplikacijo v praksi. Pri tem seveda velja, da je obseg posamezne pravice ali obveznosti za vsako organizacijo treba presojati v luči njenega statuta in z upoštevanjem drugih izhodišč (zlasti teorije implicitnih pristojnosti).

7.1. Sklepanje mednarodnih pogodb

Še v 30. letih prejšnjega stoletja so pogodbe, ki so jih sklepale mednarodne organizacije, označevali za instrumente *sui generis* zaradi njihovih 'nenavadnih značilnosti' in nejasnosti, katera splošna načela naj se uporabijo za njihovo razlago.¹²⁷ Danes so mednarodne pogodbe, katerih stranke so mednarodne organizacije, povsem običajen pojav; sklepajo jih tako z državami kot drugimi mednarodnimi organizacijami. Na njihov pomen v sodobnem mednarodnem pravu

¹²⁶ Akande, D., v Evans, M. (ur.): *International Law*, op. cit., str. 274.

¹²⁷ Račić, O. in Dimitrijević, V., op. cit., str. 55.

kaže tudi sprejetje *Dunajske konvencije o pogodbenem pravu med državami in mednarodnimi organizacijami ali med mednarodnimi organizacijami* (1986).

Vsaka organizacija je stranka vsaj ene pogodbe, in sicer pogodbe o sedežu organizacije (t. i. headquarters agreements), ki jo sklene z državo na ozemlju katere je njen sedež.¹²⁸ Pogodbe, ki jih sklepajo mednarodne organizacije, so praviloma bilateralne narave, njihov namen pa je natančneje določiti pravni status ali pa so podlaga za sodelovanje z državami in drugimi organizacijami.¹²⁹ V zadnjih desetih letih je tudi vse več multilateralnih pogodb, katerih stranke so (tudi) mednarodne organizacije.

Statuti mednarodnih organizacij pogosto predvidevajo različne kategorije mednarodnih pogodb. Kateri organ/organi mednarodne organizacije so pristojni za njihovo sklepanje, je odvisno od notranjih pravil organizacije, ponavadi pa ima najbolj vidno vlogo administrativni organ (sekretariat). Včasih ima organizacija v statutu izrecno določbo te vrste; Ustanovna listina ZN v 63. členu na primer določa, da je za sklepanje pogodb o določitvi razmerja med organizacijo in njenimi specializiranimi ustanovami pristojen Ekonomski in socialni svet.

Z mednarodno pogodbo je zavezana organizacija kot taka, in ne le organ, ki je v imenu organizacije sklenil pogodbo. To, razen izjemoma, velja tudi, če je organ s sklenitvijo pogodbe prekoračil svoje pristojnosti.¹³⁰ Prav tako mednarodna pogodba, ki jo sklene organizacija, ne pomeni, da so z njo kot stranke zavezane tudi države članice, in je temu primerno ni mogoče uveljaviti proti njim. To je posledica dejstva, da ima organizacija lastno pravno subjektiviteto, ki je ločena od subjektivitete držav članic. Neposredna zaveza držav članic nastopi le, če to izhaja iz pravil organizacije ali sklenjene mednarodne pogodbe, ali če so, poleg organizacije, stranke pogodbe v lastnem imenu tudi države članice (t. i. mešani tip mednarodne pogodbe).¹³¹

¹²⁸ Več o naravi in značilnostih tovrstnih pogodb, predvsem pa o splošno o razmerju med mednarodnimi organizacijami in državami gostiteljicami glej Muller, A.S.: *International Organizations and their Host States: Aspects of their Legal Relationship*, Kluwer, The Hague, 1995.

¹²⁹ Sands, P. in Klein, P., op. cit., str. 483-484.

¹³⁰ *Dunajska konvencija o pogodbenem pravu med državami in mednarodnimi organizacijami ali med mednarodnimi organizacijami* (1986), člen 46/2.

¹³¹ Sands, P. in Klein, P., op. cit., str. 483.

7.2. Privilegiji in imunitete

Začetke privilegijev in imunitet srečamo že v 19. stoletju pri organizacijah, kot sta Donavska komisija in Stalno arbitražno sodišče.

Privilegiji in imunitete temeljijo na t. i. funkcionalni teoriji; priznavajo se zaradi zagotavljanja neodvisnega delovanja in izpolnjevanja nalog organizacije. Nekatere posebnosti imunitet in privilegijev izhajajo iz tripartitnega odnosa (država članica – mednarodna organizacija – država sedeža), v katerega so vpete organizacije. Bistvo imunitet držav v njihovi bilateralni diplomaciji je zaščita diplomatov pred jurisdikcijo sprejemne države, pri mednarodnih organizacijah pa imuniteta ščiti uslužbence tudi pred vplivom države njihovega državljanstva.¹³²

Privilegiji in imunitete so ponavadi omenjeni že v samem statutu organizacije, natančneje pa jih določajo še drugi instrumenti, zlasti splošne konvencije, posebni protokoli in pogodbe o sedežu organizacije.¹³³ Multilateralne konvencije o privilegijih in imunitetah so vir mednarodnega prava, ter kot take zavezujejo države pogodbenice, ne moremo pa trditi, da gre v primeru mednarodnih organizacij že za pravila običajnega prava. Običajna pravna podlaga imunitet in privilegijev je načeloma splošno sprejeta le za Združene narode, ne pa tudi za vse ostale organizacije.¹³⁴

Glavne imunitete in privilegiji mednarodnih organizacij so: imuniteta pred jurisdikcijo držav (sodna imuniteta), nedotakljivost prostorov in arhivov, zaščita premoženja, svoboda na področju komunikacij, fiskalne in valutne imunitete.

Poseben sklop osebnih imunitet in privilegijev se nanaša na predstavnike držav članic in uslužbence organizacije. Prvi imajo praviloma enak status kot drugi diplomatski predstavniki. Leta 1975 je bila sprejeta *Dunajska konvencija o predstavljanju držav v njihovih odnosih z mednarodnimi organizacijami*

¹³² Splošno o privilegijih in imunitetah glej Szasz, P. C.: *International organizations, privileges and immunities*, 5 EPIL, op. cit., str. 152-159.

¹³³ Splošno o sedežih mednarodnih prganizacij glej Rüdiger, W.: *International organizations, headquarters*, 5 EPIL, op. cit., str. 140-142.

¹³⁴ Sands, P. in Klein, P., op. cit., str. 489.

*univerzalnega značaja*¹³⁵, katere namen je bil poenotiti položaj predstavnikov držav v mednarodnih organizacijah. Konvencijo je do sedaj ratificiralo le 31 držav (stanje: 25. 5. 2006), med njimi pa ni najpogostejših držav gostiteljic. To je predvsem odraz nezadovoljstva slednjih s preširoko formulacijo imunitet in privilegijev. Konvencija po njihovem mnenju upošteva predvsem stališča držav pošiljateljic in premalo stališča gostiteljic.¹³⁶

Vrsta osebnih imunitet in privilegijev je zagotovljena tudi uslužbencem organizacije, njihov obseg pa ponavadi odvisen od statusa uslužbenca, kar velja posebej za sodno imuniteto. Tako vodilni uslužbenci ponavadi uživajo polno diplomatsko imuniteto, vsi drugi pa le za dejanja v okviru svojih poklicnih obveznosti.¹³⁷

Poseben status imajo tudi t. i. 'drugi agenti' organizacije, ki sicer niso njeni uslužbenci (npr. strokovni sodelavci). Tudi ti uživajo posamezne privilegije in imunitete, ki pa so za razliko od zgoraj naštetih bolj omejenega značaja.¹³⁸

Ker imajo privilegiji in imunitete učinek predvsem v pravih držav, v katerih organizacije vstopajo v pravna razmerja in opravljajo pravna dejanja, jih obravnavamo tudi v okviru posledic pravne subjektivitete na nacionalni ravni (poglavje 8.2).

7.3. Jurisdikcija

Mednarodne organizacije nimajo lastnega teritorija in prebivalstva. Teritorialni obseg njihovega delovanja je sicer enak vsoti teritorijev držav članic, vendar nad njimi ne izvajajo jurisdikcije; uveljavljanje kakršnihkoli odločitev organizacije je odvisno od vlad držav članic. Posebnost v tem pogledu je Evropska unija, ki jo (tudi zato) uvrščamo med supranacionalne organizacije. EU namreč na posameznih

¹³⁵ *Vienna Convention on the Representation of States in their Relations with International Organizations of a Universal Character (1975)*, UN Doc. A/CONF.67/16.

¹³⁶ Fennessy, J.G.: *The 1975 Vienna Convention on the Representation of States in their Relations with International Organisations of a Universal Characters*, *American Journal of International Law*, Letnik 70 (1976), str. 71-72.

¹³⁷ Sands, P. in Klein, P., op. cit., str. 503.

¹³⁸ Sands, P. in Klein, P., op. cit., str. 508-512.

področjih sprejema pravila, ki zavezujejo neposredno države članice in njihove državljane.

Edini krog subjektov, glede katerih lahko govorimo o neke vrste personalni jurisdikciji mednarodnih organizacij, so njihovi uslužbenci. Kot samostojno vprašanje se pojavlja zlasti glede mednarodnih mirovnih sil, v katere prispevajo vojake posamezne države članice.

Tudi sicer lahko rečemo, da mednarodne organizacije izvajajo posamezne elemente jurisdikcije, tako teritorialne kot personalne. Delna teritorialna jurisdikcija se nanaša zlasti na ozemlje sedeža organizacije, kjer se zagotovi poseben režim, ki naj omogoča nemoteno delovanje organizacije. Posebnost je teritorialna jurisdikcija izven sedeža organizacije, kot jo srečamo v okviru OZN. Taka možnost je izrecno določena v 81. členu Ustanovne listine, ki med možnimi upravitelji skrbniškega ozemlja poleg ene države ali skupine držav navaja tudi same Združene narode. Taka rešitev je bila sprejeta v primeru Trsta in Jeruzalema, vendar nobena ni zaživela v praksi. V novejšem času so Združeni narodi z resolucijami Varnostnega sveta vzpostavili prehodne administracije v Kambodži (UNTAC),¹³⁹ v Slavoniji na Hrvaškem (UNTAES),¹⁴⁰ na Kosovu (UNMIK)¹⁴¹ in Vzhodnem Timorju (UNTAET).¹⁴² V tem kontekstu se pojavljajo kompleksna pravna vprašanja, kot sta suverenost nad teritorijem, ter pristojnosti in pravne omejitve ZN pri upravljanju.¹⁴³ Posebej ilustrativen je primer Kosova, kjer je resolucija Varnostnega sveta št. 1244 ustanovila UNMIK in omogočila relativno široke pristojnosti Posebnega predstavnika generalnega sekretarja (Special Representative of the Secretary General). Slednji lahko denimo izdaja uredbe z zakonodajno močjo, in spremeni, razveljavi ali suspendira obstoječo zakonodajo, da zagotovi izvajanje svojih funkcij.¹⁴⁴ Čeprav

¹³⁹ UN SC Resolution 745 (1992).

¹⁴⁰ UN SC Resolution 1037 (1996).

¹⁴¹ UN SC Resolution 1244 (1999).

¹⁴² UN SC Resolution 1272 (1999).

¹⁴³ Zimmermann, A. in Stahn, C.: Yugoslav Territory, United Nations Trusteeship or Sovereign State? Reflections on the Current and Future Legal Status of Kosovo, *Nordic Journal of International Law*, Letnik 70 (2001), str. 424.

¹⁴⁴ Report of the Secretary General to the Security Council of 12 June 1999, UN Document 1999/779, paras. 39 and 41. Za primere uredb glej na primer: *UNMIK/REG/1999/1 on the authority of the interim*

posebnemu predstavniku omenjena resolucija ne daje izključne zakonodajne in upravne avtoritete na teritoriju, je šel v praksi razvoj v tej smeri.¹⁴⁵ V zadnjem obdobju, kot navaja tudi zadnje poročilo Generalnega sekretarja, je sicer prišlo do prenosa posameznih pristojnosti na začasne institucije, vendar UNMIK še vedno ohranja celovit nadzor nad policijskimi zadevami in pravosodjem.¹⁴⁶

Ta kratek prikaz kaže, da je jurisdikcija ZN na teritorijih s prehodno administracijo zelo široka; v veliki meri gre za neposredno izvajanje oblasti, kar je sicer atribut suverenosti.

7.4. Odgovornost mednarodnih organizacij (na mednarodni ravni)

Odgovornost¹⁴⁷ mednarodnih organizacij je logična posledica dejstva, da so organizacije nosilke pravic in dolžnosti v različnih pravnih sistemih. Razlikovati

administration in Kosovo, UNMIK/REG/1999/22 on the registration and operation of non-governmental organizations in Kosovo, UNMIK/REG/2004/2 on the deterrence of money laundering and related criminal offences, dostopno na: <http://www.usig.org/countryinfo/kosovo.asp> (dostop: 15. 6. 2006).

¹⁴⁵ »In any case, the SRSG has interpreted UNMIK's mandate to that extent in subsequently issued legislative acts, especially his Regulations on the Authority in Kosovo and the Applicable Law. 'Basic civilian administrative functions' hence came to mean that *all* administrative functions, as basic as they may be under the circumstances, are exercised by UNMIK alone. UNMIK is therefore the only legitimate authority in Kosovo. The Federal Republic of Yugoslavia (FRY) and Russian Federation have occasionally protested against this practice, reminding of the Resolution's apparent confirmation of the FRY's sovereignty over Kosovo. Nevertheless, the understanding that UNMIK has no obligations or vertical connections to the FRY, and can therefore exercise immediate authority normally attributed to a holder of sovereignty, seems to have been accepted in international law." Brand, M.: Institution-Building and Human Rights Protection in Kosovo in the Light of UNMIK Legislation, *Nordic Journal of International Law*, Letnik 70 (2001), str. 463.

¹⁴⁶ Glej *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*, S/2006/361, dostopno na: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/359/64/PDF/N0635964.pdf?OpenElement> (dostop: 16. 6. 2006), še posebej paras. 16-18.

¹⁴⁷ Literatura o mednarodnem pravu v angleškem jeziku uporablja dva različna termina: »responsibility« in »liability«. Nekateri avtorji razlikujejo med terminoma, drugi ju uporabljajo izmenjaje za opisovanje identičnih pravnih situacij. Komisija za mednarodno pravo je pri obravnavi odgovornosti držav vzpostavila naslednje razlikovanje: izraz »responsibility« se nanaša na kršitve obveznosti, izraz »liability« pa predstavlja obveznost v razmerju do aktivnosti, ki same po sebi ne pomenijo kršitve prava, a kljub temu povzročijo škodo. V tem smislu so pravila o odgovornosti za kršitve (responsibility) sekundarne narave, saj določajo način vzpostavljanja in posledice kršitve obveznosti. Obveznosti, ki nastanejo iz zakonitega delovanja pa so primarne narave (ko so izpolnjeni določeni pogoji je vzpostavljena obveznost). Hirsch, M., op. cit., str. 7, opomba 34. V tem odseku se prvenstveno ukvarjamo z odgovornostjo za kršitve, razen če je navedeno drugače. Več o razlikovanju med »responsibility« in »liability« v Boyle, A.: *State Responsibility and International Liability for Injurious Consequences of Acts not Prohibited by International Law: A Necessary Distinction?*, *International and Comparative Law Quarterly*, Letnik 39 (1990).

moramo med odgovornostjo organizacije na nacionalni in odgovornostjo na mednarodni ravni. Prva izhaja iz delovanja organizacije v nacionalnem pravnem redu, zato se za njeno ugotavljanje uporabijo pravila tega prava. Mednarodnopravna odgovornost pa je posledica kršitve mednarodnih norm, in jo temu primerno ureja mednarodno pravo. Odgovornost organizacije je torej odvisna od njene subjektivitete, pa tudi od pravnega razmerja med organizacijo in članicami ter drugimi subjekti.¹⁴⁸

Načelo mednarodne odgovornosti organizacij za kršitve obveznosti izvira iz običajnega mednarodnega prava.¹⁴⁹ Predpogoj za vzpostavitev odgovornosti organizacije je, da ima le-ta lastno pravno subjektiviteto. Organizacija, ki ni samostojni subjekt v razmerju do tretjih oseb, ne more odgovarjati za svoja dejanja (neposredno odgovorne so v tem primeru države članice).¹⁵⁰ Sekretariat Združenih narodov je denimo poudaril: »Mednarodna odgovornost Združenih narodov za aktivnosti svojih oboroženih sil je atribut mednarodnopravne subjektivitete ZN in njihove sposobnosti, da nastopajo kot nosilci mednarodnih pravic in dolžnosti.« (prevod B. H.)¹⁵¹

Kljub splošno sprejetemu načelu o odgovornosti MO zaenkrat še ne moremo govoriti o sistemu pravil, ki celovito ureja to pravno področje. V teoriji in praksi zato velja, da se za vzpostavljanje odgovornosti *mutatis mutandis* uporabljajo pravila o mednarodni odgovornosti držav za kršitve mednarodnopravnih obveznosti.¹⁵² To ne pomeni, da lahko določbe o odgovornosti držav preprosto presadimo v sfero mednarodnih organizacij. Posebne karakteristike slednjih nemalokrat preprečijo

¹⁴⁸ Ginther, K.: International organizations, Responsibility, 5 EPIL, op. cit., str. 162. Glej na splošno še Wellens, K.: Remedies against international organisations, Cambridge University Press, Cambridge, 2002.

¹⁴⁹ International Law Association, Berlin Conference (2004): Accountability of International Organisations, Final Report, dostopno na: http://www.ila-hq.org/html/layout_committee.htm (dostop: 24. 5. 2006), str. 26.

¹⁵⁰ ILC Yearbook 1975 II, str. 89.

¹⁵¹ UN Doc. A/51/789, para. 4, citirano v Schermers, H. G. & Blokker, N. M., op. cit., para. 1583.

¹⁵² Glej First report on responsibility of international organizations (by Giorgio Gaja, Special Rapporteur), International Law Commission Fifty-fifth session, UN Doc. A/CN. 4/532 (2003), str. 18-21.

uporabo posameznih pravil, še pogosteje pa pravo odgovornosti držav sploh ne pokriva vprašanj, ki se pojavijo v okviru odgovornosti organizacij.¹⁵³

S področjem odgovornosti organizacij se v zadnjih letih ukvarjata zlasti dve ugledni profesionalni instituciji za mednarodno pravo. Posebni odbor za odgovornost mednarodnih organizacij Združenja za mednarodno pravo (International Law Association Special Committee: Accountability of International Organizations) je leta 2004 na konferenci v Berlinu predstavil svoje zaključno poročilo, ki podaja celovit pregled obstoječih pravil in dodaja smernice za nadaljnji razvoj na tem področju.¹⁵⁴

Komisija za mednarodno pravo pa je na zaprosilo Generalne skupščine ZN leta 2001 pričela z delom na temo odgovornosti mednarodnih organizacij, in pod vodstvom Special Rapporteurja *Gaje* že obravnavala predloge 16 določb, ki jih je tudi provizorno potrdila. Omenjene določbe, predstavljene skupaj s komentarji v poročilih Komisije 2003, 2004 in 2005 se nanašajo na splošna načela odgovornosti, pravila o pripisljivosti dejanj mednarodni organizaciji in obstoj kršitve obveznosti s strani organizacije ter odgovornost organizacije v povezavi z delovanjem države ali druge organizacije.¹⁵⁵ Obseg te naloge ne dopušča obravnave posameznih določb, zato se v nadaljevanju omejujemo le na peščico ključnih vprašanj.

Konstrukcija določb o odgovornosti organizacij sledi konceptu, ki ga je Komisija uveljavila pri svojem delu na področju prava odgovornosti držav.¹⁵⁶ Tako morata biti tudi pri vzpostavljanju odgovornosti mednarodnih organizacij za določeno dejanje kumulativno izpolnjena dva pogoja: (1) dejanje (storitev ali opustitev) je mogoče pripisati mednarodni organizaciji v skladu s pravili o pripisovanju, in (2) dejanje predstavlja kršitev mednarodnopravne obveznosti dotične organizacije.¹⁵⁷

¹⁵³ Hirsch, M., op. cit., str. 11.

¹⁵⁴ International Law Association, Berlin Conference (2004): Accountability of International Organisations, Final Report, dostopno na: http://www.ila-hq.org/html/layout_committee.htm (dostop: 24. 5. 2006).

¹⁵⁵ Celovit pregled dosedanjega dela Komisije za mednarodno pravo je dostopen na njeni uradni spletni strani in vključuje vsa poročila, pa tudi povzetke komentarjev držav in mednarodnih organizacij na dosedanje delo: http://untreaty.un.org/ilc/summaries/9_11.htm (dostop: 8. 6. 2006)

¹⁵⁶ Glej Resolucijo Generalne skupščine ZN št. 56/83 (2001): Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts.

¹⁵⁷ Report of the International Law Commission, Fifty-seventh session (2005), General Assembly Official Records, Supplement No. 10 (A/60/10), str. 80.

V nasprotju z državami, ki imajo neomejeno avtoriteto delovanja (v skladu s pravom), so mednarodne organizacije v svojih aktivnostih omejene s svojimi pristojnostmi. Postavi se vprašanje, ali so organizacije odgovorne tudi za kršitve, ki nastanejo pri izvrševanju dejanj, ki so izven pristojnosti organizacije. Odgovor na to vprašanje mora biti pritrdilen, saj bi v nasprotnem primeru povsem zanemarili načelo pravne varnosti v odnosih med organizacijo in tretjimi subjekti. Edina izjema so primeri, ko je ravnanje organizacije očitno izven njenih pristojnosti.¹⁵⁸ Mednarodne organizacije so torej odgovorne za kršitve pravnih norm tudi, ko gre za dejanja *ultra vires*. Če organizacija s svojim delovanjem ni prekršila nobene od svojih mednarodnopravnih obveznosti, pa ne odgovarja za škodo, ki morda kljub temu nastane.¹⁵⁹

Z ozirom na posebnosti mednarodnih organizacij se postavi vprašanje ali, in če da, v katerih primerih, lahko za kršitve organizacije odgovarjajo tudi države članice. V praksi je denimo znanih več primerov, ko so upniki organizacij skušali vzpostaviti ne le odgovornost organizacije, ampak tudi njenih članic.¹⁶⁰ Doktrina in *case law* na to vprašanje ne dajeta enoznačnega odgovora.¹⁶¹ Odgovornost za kršitev je v prvi vrsti na strani organizacije, saj je le-ta samostojni subjekt mednarodnega prava (neposredni zahtevki proti državam članicam bi pomenili zanikanje te subjektivitete). Tako stališče je potrdil tudi Inštitut za mednarodno pravo v posebni resoluciji leta 1995.¹⁶² Gre za splošno pravilo, ki pa ima določene izjeme; ko gre denimo za dejansko kontrolo, ali agencijsko razmerje države in organizacije.¹⁶³ V praksi mora biti kontrola držav jasno vzpostavljena, sklepanje zgolj na podlagi

¹⁵⁸ Hirsch, M., op. cit., str. 15-16.

¹⁵⁹ Sands, P. in Klein, P., op. cit., str. 520.

¹⁶⁰ Najbolj znane so tožbe v okviru primerov povezanih z International Tin Council.

¹⁶¹ Glej Schermers, H. G. & Blokker, N. M., op. cit., paras. 1587-1588.

¹⁶² Resolution II, The Legal Consequences for Member States of the Non-fulfilment by International Organisations of their Obligations toward Third Parties, *Annuaire de l'Institut de Droit International*, Letnik 66-II, 1996.

¹⁶³ Sands, P. in Klein, P., str. 524, opomba 82.

članstva v organizaciji ni dovolj.¹⁶⁴ *Klabbers* povzema dve obliki odgovornosti držav članic:

- (1) prizadete stranke lahko šele potem, ko od organizacije ni mogoče dobiti ustreznega povračila, naperijo zahtevek proti državam članicam;
- (2) t. i. indirektna odgovornost članic: države so dolžne zagotoviti, da organizacija izpolni svoje obveznosti nasproti tretjim subjektom.¹⁶⁵

V luči nekoliko nejasne situacije glede morebitne subsidiarne ali celo solidarne odgovornosti držav članic ni presenečenje, da vse več mednarodnih organizacij v svojih statutih izrecno izključuje mednarodnopravno odgovornost držav članic za dejanja oz. dolgove organizacije.¹⁶⁶ To pa ne pomeni, da velja v primeru statotov organizacij, ki take določbe ne vsebujejo, presumpcija odgovornosti članic.¹⁶⁷

Eden od zanimivih primerov vzpostavljanja odgovornosti organizacij, je postopek vzpostavljanja odgovornosti NATA za domnevne kršitve v času njegove intervencije v (takratni) Zvezni republiki Jugoslaviji leta 1999. Čeprav ima organizacija nesporno pravno subjektiviteto, je Zvezna republika Jugoslavija naperila zahtevke zaradi domnevnih kršitev mednarodnega prava neposredno proti državam članicam. Ker je sprožila postopek pred Meddržavnim sodiščem, je bila to seveda edina možnost (stranke pred sodiščem so v skladu s 34/1 členom Statuta Sodišča lahko le države). Kar je zanimivo, je to, da članice NATA, z izjemo Kanade, v postopkih niso zatrjevale, da je operacijo izvedel NATO kot samostojni subjekt, in je torej potrebno vzpostaviti odgovornost organizacije, in ne držav članic. Lahko bi rekli, da gre za neke vrste pravni vakuum. Organizacija ima sposobnost (kot subjekt mednarodnega prava) in pristojnost (ki je bila v tem konkretnem primeru sicer predmet spora) za

¹⁶⁴ Kot je reklo angleško sodišče v primeru *Maclaine Watson v. Department of Trade*: »[i]n the absence of actual authority [of a member state on the International Tin Council], which must be distinctly alleged and proved, no such authority can be inferred from the fact of membership alone.« Citirano v Sands, P. in Klein, P., op. cit., str. 523.

¹⁶⁵ Klabbers, J. (An Introduction to International Institutional Law), op. cit., str. 311-313.

¹⁶⁶ Glej npr. 4. člen statuta Mednarodne banke za obnovo in razvoj, 14. člen statuta Mednarodne agencije za atomsko energijo.

¹⁶⁷ Amerasinghe, C.F.: Liability to Third Parties of Member States of International Organizations: Practice, Principle and Judicial Precedent, *American Journal of International Law*, Letnik 85 (1991), str. 280.

izvedbo določene operacije, odgovornost za delovanje pa se vzpostavlja v razmerju do držav članic.¹⁶⁸ Ta primer nakazuje, da je mogoča tudi drugačna distribucija odgovornosti – za dejanja organizacije kar neposredno odgovarjajo države članice.

¹⁶⁸ Schermers, H. G. & Blokker, N.M., op. cit., para 1590A.

8. PРАВNA SUBJEKTIVITETA NA NACIONALNI RAVNI

Kot smo že omenili, imajo mednarodne organizacije pravno subjektiviteto na dveh ravneh, poleg mednarodne tudi na nacionalni ravni. Slednja je potrebna, ker organizacije ne delujejo le v sferi mednarodnega prava, ampak tudi na teritoriju držav, kjer pod okriljem nacionalnih pravnih redov vstopajo v pravna razmerja in opravljajo pravna dejanja. Organizacije sklepajo pogodbe (npr. nakup opreme, pisarniškega materiala), so lastnice premoženja in nastopajo kot stranke v pravnih postopkih.

Čeprav govorimo o pravni subjektiviteti v dveh različnih pravnih sistemih, to ne pomeni, da sta povsem neodvisni ena od druge. Na njuno medsebojno vez opozarja že *Bederman*, ko analizira doktrino z začetka 20. stoletja in navaja, da je bil v tistem času status organizacije v mednarodnem pravu le sredstvo za izpeljavo položaja organizacije v posameznih državah.¹⁶⁹

Obstoj in aplikacija pravne subjektivitete je odvisna od pravnega reda države. *Muller* pravi, da organizacije s tem ne postanejo pravne osebe nacionalnega prava, ampak zgolj funkcionirajo kot take v obsegu, ki je potreben za njihovo uspešno delovanje.¹⁷⁰

Statuti skoraj vseh mednarodnih organizacij vsebujejo določbo o pravni subjektiviteti organizacije v pravnih redih držav članic.

Zasledimo zlasti dva tipa formulacij, pri čemer imata v praksi oba enak učinek. Prvi je t. i. funkcionalni opis, ko pravilo določa, da ima organizacija na ozemlju svojih članic tako pravno sposobnost, ki ji omogoča opravljanje njenih nalog. Tipičen primer je 104. člen Ustanovne listine OZN: »Organizacija uživa na ozemlju vsakega od svojih članov tako pravno sposobnost, kakršna ji je potrebna, da lahko opravlja svoje naloge in doseže svoje cilje.« Podobne formulacije najdemo v statutih Svetovne zdravstvene organizacije (66. člen), Organizacije ZN za izobraževanje,

¹⁶⁹ Bederman, D., op. cit., str. 351.

¹⁷⁰ Muller, A. S., op. cit., str. 92.

znanost in kulturo (12. člen), Mednarodne organizacije civilnega letalstva (47. člen), Organizacije ameriških držav (138. člen).

Druga oblika je t. i. modelni opis, ki govori o pravni subjektiviteti, ki je potrebna za izvrševanje posameznih, izrecno navedenih pravnih dejanj. Tipičen primer takega pristopa je 39. člen statuta Mednarodne organizacije dela: "Mednarodna organizacija dela bo imela polno pravno osebnost in še posebej sposobnost (a) sklepati pogodbe, (b) pridobiti in odsvojiti premično in nepremično premoženje ter (c) uvesti pravne postopke." (prevod B. H.)

Določba o nacionalni pravni subjektiviteti ureja le položaj organizacije v pravnih redih držav članic. Le-te so neposredno zavezane z določbami ustanovne pogodbe, medtem ko bodo nečlanice izpeljevale subjektiviteto drugače. Organizacija praviloma namreč ne more sama zase določiti, da bo pravni subjekt tudi v tretjih državah, saj bi s tem kršila maksimo *pacta tertiis* (države ustanoviteljice organizacije ne morejo ustvariti pravic in obveznosti za tretje države brez njihovega pristanka).¹⁷¹

8.1. Pravna subjektiviteta MO v državah nečlanicah

Države, ki niso članice mednarodne organizacije, določijo njen položaj v svojem pravnem redu na enega od spodaj opisanih načinov.¹⁷² Do presoje pride pogosto v postopku pred sodnimi ali administrativnimi organi države, ko je organizacija ena od strank in se postavi vprašanje njene sposobnosti biti stranka (kar je sicer procesni korelat pravne sposobnosti).¹⁷³

¹⁷¹ Glej tudi Klabbers, J. (An Introduction to International Institutional Law), op. cit., str. 50.

¹⁷² Ko statut organizacije ne vsebuje izrecne določbe o subjektiviteti v državah članicah, slednje prav tako izpeljejo subjektiviteto na enega od teh načinov.

¹⁷³ Primerjaj Ude, L.: Civilno procesno pravo, Založba Uradni list, Ljubljana, 2002, str. 166.

8.2. Priznanje subjektivitete v pogodbi o sedežu

Priznana subjektiviteta v pravnem redu države nečlanice lahko temelji na posebni pogodbi med organizacijo in to državo. Pogosto bo to pogodba o sedežu, kot v primeru razmerja med Združenimi narodi in Švico, ki takrat ni bila članica organizacije (1. člen v *Agreement on Privileges and Immunities of the United Nations concluded between the Swiss Federal Council and the Secretary-General of the United Nations on 19 April 1946*).¹⁷⁴

8.3. Priznanje nacionalne subjektivitete na podlagi statusa v mednarodnem pravu

Tretja država lahko prizna nacionalno subjektiviteto organizacije z uporabo mednarodnega zasebnega prava. Slednje v večini držav določa, da imajo subjekti, ki so kot taki priznani v svojem 'matičnem' pravnem redu, subjektiviteto tudi v pravnem redu te države. Matični pravni red mednarodne organizacije je mednarodno pravo. Če ima torej organizacija mednarodnopravno subjektiviteto, bo kot subjekt priznana tudi v nacionalnem pravnem redu. Taka je praksa večine evropskih sodišč, ki mednarodnim organizacijam priznajo status stranke prav na podlagi njihove mednarodnopravne subjektivitete. Tudi v teoriji velja ta metoda za najbolj racionalno.¹⁷⁵

Švicarsko zvezno sodišče je priznalo pravno subjektiviteto Société Européenne pour le financement de matériel ferroviaire (Eurofima), ker je bila subjekt mednarodnega prava.¹⁷⁶ Večkrat citiran je tudi primer *UNRRA v. Daan* pred nizozemskimi sodišči. Sporno je bilo, ali je Uprava združenih narodov za pomoč in obnovo (UNRRA)

¹⁷⁴ Pogodba je dostopna na:

[http://www.unog.ch/80256EDD006B8954/\(httpAssets\)/E896E47AAC100A0DC1256F2500528D9D/\\$file/Accord%20P%20&%20I%20\(1946\)%20-%20E.pdf](http://www.unog.ch/80256EDD006B8954/(httpAssets)/E896E47AAC100A0DC1256F2500528D9D/$file/Accord%20P%20&%20I%20(1946)%20-%20E.pdf) (dostop: 12. 6. 2006).

¹⁷⁵ Amerasinghe, C.F. (Principles of the Institutional Law of International Organizations), op. cit., str. 70.

¹⁷⁶ Amerasinghe, C.F. (Principles of the Institutional Law of International Organizations), op. cit., str. 71.

pravna oseba v nizozemskem pravu. Okrožno sodišče v Utrechtu je priznalo subjektiviteto, ker statut organizacije določa, da je le-ta pristojna pridobiti in razpolagati s premoženjem, sklepati pogodbe in opravljati druga dejanja za doseganje svojih ciljev.¹⁷⁷ V Italiji je kasacijsko sodišče v *Branno v. Ministry of War* izpeljalo nacionalno subjektiviteto NATA iz njegove mednarodnopravne subjektivitete.¹⁷⁸ Enak pristop je uporabilo tudi ameriško sodišče v zadevi *International Tin Council v. Amalgamet Inc.*¹⁷⁹

8.4. Priznanje subjektivitete na podlagi statusa v pravnem redu druge države

Nekatere države zavračajo priznavanje nacionalne subjektivitete MO na osnovi njihovega mednarodnopravnega statusa. Najbolj znan tak primer je Velika Britanija. Britanska Lordska zbornica je v zadevi *Rayner (JH) (Mincing Lane) Ltd v. Department of Trade and Industry* izrecno zavrnila tehniko evropskih kontinentalnih in ameriških sodišč priznavanja subjektivitete. Poudarila je, da brez zakonodajnega akta britanskega državnega organa mednarodna organizacija v pravu Velike Britanije ne obstaja.¹⁸⁰

Še istega leta je Lordska zbornica v zadevi *Arab Monetary Fund (AMF) v. Hashim and Others* zavzela enako stališče v razmerju do organizacij, v katerih Britanija ni članica. Kljub temu ni kategorično zavrnila priznanja subjektivitete AMF; podlago zanjo je namreč našla drugje – v nacionalnem pravnem redu države članice AMF.

¹⁷⁷ Schermers, H.G. & Blokker, N.M., op. cit., para. 1595; Amerasinghe, C.F. (Principles of the Institutional Law of International Organizations), op. cit., str. 71-72.

¹⁷⁸ »Subjects of international law and public bodies alike, in order to achieve the purposes for which they were established, may not only perform acts of public law nature, but when they do not take advantage of their special status they may perform acts of a private law nature, including entering into contracts which are regulated by rules of private law.« *Brunno v. Ministry of War*, *Giurisprudenza Italiana*, 954 I, I, str. 904, citirano v Schermers, H.G. & Blokker, N.M., op. cit., para. 1595.

¹⁷⁹ *International Tin Council v. Amalgamet Inc.* (1988) 524 NYS 2d. 971, citirano v Amerasinghe, C.F. (Principles of the Institutional Law of International Organizations), op. cit., str. 71.

¹⁸⁰ *Rayner (JH) (Mincing Lane) Ltd v. Department of Trade and Industry*, [1990] 2 AC, str. 510, citirano v Amerasinghe, C. F. (Principles of the Institutional Law of International Organizations), op. cit., str. 73.

Ker so Združeni arabski emirati (ZAE) kot država članica in država sedeža, AMF priznali pravno subjektiviteto, je treba na podlagi splošnih pravil mednarodnega zasebnega prava organizaciji po mnenju zbornice priznati subjektiviteto tudi v britanskem pravu. *Lord Templeman* je odločitev utemeljil takole: »Ko suverene države z mednarodno pogodbo vzpostavijo pravno subjektiviteto organizacije, taka pogodba ne ustvari pravne osebe [na nacionalni ravni]. Ko pa je bila pogodba o ustanovitvi AMF s federalnim dekretom registrirana v Združenih arabskih emiratih, je ta registracija na organizacijo prenesla subjektiviteto in ustvarila pravno osebo, ki jo britanska sodišča lahko priznajo in jo tudi morajo priznati.« (prevod B. H.)¹⁸¹

Ker je AMF torej *persona ficta* v pravu ZAE, lahko uporabimo splošna pravila mednarodnega zasebnega prava in priznamo subjektiviteto v Veliki Britaniji. Pravo, ki ga je treba uporabiti, je nacionalno pravo, v katerem je organizacija 'inkorporirana' – v tem primeru ZAE. Mednarodno pravo se uporabi le, če nanj odkazuje relevantno nacionalno pravo, kar se je dejansko zgodilo v tej konkretni zadevi.¹⁸²

Zgornji primer je slikovit odraz povezovanja med mednarodnim in nacionalnim pravom, ter kako razmerje med obema vpliva na položaj mednarodnih organizacij.

¹⁸¹ *Arab Monetary Fund v. Hashim and Others*, House of Lords, 85 ILR, str. 5, citirano v Klabbers, J. (An Introduction to International Institutional Law), op. cit., str. 51.

¹⁸² Amerasinghe, C.F. (Principles of the Institutional Law of International Organizations), op. cit., str. 74.

9. POSLEDICE PRAVNE SUBJEKTIVITETE V NACIONALNIH PRAVNIH REDIH

9.1. Nacionalno pravo in mednarodna organizacija

Organizacija s pravno subjektiviteto v nacionalnem pravu ima enako pravno sposobnost kot druge pravne osebe v tem pravnem redu. Sposobnost za posamezna pravna dejanja pa še ne pomeni, da je organizacija zanje tudi pristojna. Pristojnosti mednarodne organizacije so namreč odvisne od njenih notranjih pravil, na katere nacionalni pravni red ne more in ne sme imeti vpliva.¹⁸³

Organizacijo v njenem delovanju na nacionalni ravni obvezujejo pravila države, na katere teritoriju opravlja pravna dejanja in vstopa v pravna razmerja. Uporaba teh pravil je na posameznih področjih omejena, ker so organizaciji zaradi njenega posebnega položaja zagotovljeni določeni privilegiji in imunitete.

9.2. Privilegiji in imunitete MO

Vrsta privilegijev se nanaša na **valutne in fiskalne zadeve**, predvsem gre za obdavčitve in carinske dajatve. Organizacije so oproščene plačila direktnih davkov na premoženje in dohodke, ne pa tudi plačila splošnih davščin za storitve.

Pomembna pravica je **nedotakljivost prostorov in arhivov**. To v praksi pomeni, da organi države gostiteljice ne morejo brez dovoljenja organizacije vstopiti v njene prostore.

Privilegij svobode komuniciranja obsega tri temeljna načela, ki jih navaja tudi *Konvencija o privilegijih in imunitetah Združenih narodov*: prepoved cenzure

¹⁸³ Če npr. organizacija *ni pristojna* sklepati določene vrste pogodb, jih ne sme sklepati ne glede na to, da jih glede na nacionalno pravo države *lahko* sklepa. Glej Schermers, H. G. & Blokker, N. M., op. cit., paras. 1599-1600.

uradnih komunikacij; pravica uporabe šifer, kurirjev, diplomatskih pošiljk; enako ugodna obravnava komunikacij organizacije kot v državi velja za komunikacije vlad drugih držav.¹⁸⁴

Sodna imuniteta predstavlja proceduralno oviro državni jurisdikaciji v primerih, ko je mednarodna organizacija obtožena kršitve materialnopravne norme. Imuniteta ni privilegij, ker organizacije ne razbremeni nobenih obveznosti; pravila ostanejo v veljavi, prepreči pa se njihova uveljavitev pred sodišči.

Avtorji potrebo po sodni imuniteti utemeljujejo predvsem z naslednjimi argumenti: (i) nacionalna sodišča so lahko pri obravnavi organizacij pristranska (bodisi v njeno škodo ali korist); (ii) mednarodne organizacije morajo biti zaščitene pred neutemeljenimi zahtevki, ki temeljijo na zmotnih motivih, nezadovoljstvu posameznikov, ki želijo, da organizacija deluje na določen način; (iii) nedopustno je, da bi pravne učinke aktivnosti mednarodnih organizacij določala nacionalna sodišča.¹⁸⁵

Ena od izjem priznavanja sodne imunitete so zahtevki uslužbencev organizacije. Sodišča namreč zavračajo pridržek imunitete, kadar gre za spor med organizacijo in njenimi uslužbenci, slednji pa nimajo na voljo druge pravne poti za uveljavitev svojega zahtevka (denimo dostop do mednarodnega administrativnega tribunala). Tak razvoj je indic novega pristopa k sodni imuniteti, ki ločuje med dejanji organizacije, ki so *jure imperii* in dejanji *jure gestionis*. Tovrstno razlikovanje je sicer splošno sprejeto za delovanje držav.¹⁸⁶

¹⁸⁴ 3. člen, *Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations (1946)*, 1 UNTS 15.

¹⁸⁵ Schermers, H. G. & Blokker, N. M., op. cit., para. 1611.

¹⁸⁶ Ibid.; Sands, P. in Klein, P., op. cit., str. 492.

9.3. Nekateri konkretni pravni učinki pravne subjektivitete na nacionalni ravni

9.3.1. Sklepanje pogodb

S sposobnostjo sklepanja pogodb ni mišljena le dejanska sklenitev pogodbe, ampak tudi sposobnost pogajanja, izbiranja in različne oblike reševanja morebitnih sporov, ki nastanejo v zvezi s pogodbo.

Organizacija na teritoriju posamezne države najpogosteje sklepa pogodbe za oskrbo z materialom in storitvami. Kot smo omenili že v enem izmed uvodnih poglavij, se pravo, ki naj ureja tovrstne pogodbe, določi bodisi z izrecno pogodbeno klavzulo, ali v skladu s pravili mednarodnega zasebnega prava. Pogosto na uporabo posameznega prava vpliva tudi vrsta pogodbe. Pogodbe o posojilih med Mednarodnim denarnim skladom in zasebnimi bankami se recimo ravna po pravu sklenitve posojila, ali pravu države sedeža banke.¹⁸⁷

9.3.2. Pridobivanje in razpolaganje s premičnim in nepremičnim premoženjem

Ta sposobnost mednarodne organizacije je v nekaterih državah omejena. Tako je Mehika ob pristopu h *Konvenciji o privilegijih in imunitetah Združenih narodov* vložila pridržek, ki izključuje lastništvo organizacije nad nepremičninami na njenem teritoriju. Podobne pridržke sta vložili tudi Indonezija in Venezuela.¹⁸⁸

¹⁸⁷ Sands, P. in Klein, P., op. cit., str. 462

¹⁸⁸ Status of Multilateral Treaties Deposited with the Secretary-General: Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations (1946), dostopno na <http://untreaty.un.org/ENGLISH/bible/englishinternetbible/partI/chapterIII/treaty1.asp> (dostop: 24. 5. 2006).

Lastništvo in razpolaganje organizacije s premičninami praviloma ni problematično, čeprav večina držav denimo prepoveduje registracijo plovil in letal, ki pripadajo mednarodni organizaciji.¹⁸⁹

9.3.3. Sposobnost začeti pravni postopek

Ta sposobnost je aktivna pravica, ustanovljena v korist organizacije in ne pomeni, da lahko drugi subjekti začnejo postopek proti njej (organizacije pred tem v veliki večini primerov varuje sodna imuniteta). Pravica je splošno priznana, čeprav se je organizacije redko poslužujejo.¹⁹⁰ Zaradi medvladnega značaja se namreč raje kot postopkov pred določenimi nacionalnimi sodišči poslužujejo drugih metod reševanja sporov, na primer arbitraže ali posebnih komisij.¹⁹¹ V praksi se večina primerov zasebnopravne narave, ko so organizacije vendar le začele postopek pred nacionalnimi organi, nanaša na zahtevke za odškodnino in na priznanje sodne imunitete organizacije.¹⁹² Ena od organizacij, ki je po dosegljivih podatkih sprožila največ postopkov na nacionalni ravni, je Organizacija ZN za hrano in kmetijstvo. Med drugim je na ameriškem sodišču uveljavljala svoj dolg do dolžnika v skladu z nacionalnimi pravili o bankrotu, v Italiji je izterjevala hipotekarni dolg na nepremičnini, ki jo je organizaciji zapustil italijanski državljan, na Filipinih pa začela postopek za poplačilo škode, ki je nastala iz izgube pomorskega tovora.¹⁹³ Mednarodni denarni sklad je v ZDA sprožil postopek za plačilo škode, ki je zaradi poplave nastala v prostorih organizacije, UNESCO pa se je kot intervenient pred

¹⁸⁹ Tak problem organizacije ponavadi rešijo tako, da plovilo/letalo v njenem imenu registrira država članica. Muller, A. S., op. cit., str. 96.

¹⁹⁰ Relations between States and international organizations (second part of the topic). The practice of the United Nations, the specialized agencies and the International Atomic Energy Agency concerning their status, privileges and immunities: supplementary study prepared by the Secretariat, UN Doc. A/CN.4/L.383 and Add.1-3, para. 29, dostopno na: http://untreaty.un.org/ilc/documentation/english/a_cn4_l383.pdf (dostop 24. 5. 2006).

¹⁹¹ Račić, O. in Dimitrijević, V., op. cit., str. 189.

¹⁹² Hirsch, M., op. cit., str. 97.

¹⁹³ Relations between States and international organizations (second part of the topic). The practice of the United Nations, the specialized agencies and the International Atomic Energy Agency concerning their status, privileges and immunities: supplementary study prepared by the Secretariat, op. cit., para. 30, dostopno na: http://untreaty.un.org/ilc/documentation/english/a_cn4_l383.pdf (dostop 12. 6. 2006).

francoskim sodiščem vključil v postopek med uslužbencem organizacije – žrtvijo prometne nesreče in zavarovalnico.¹⁹⁴

9.3.4. Odgovornost mednarodne organizacije na nacionalni ravni in sodna imuniteta

Tudi na nacionalni ravni so mednarodne organizacije odgovorne za škodo, ki jo povzročijo drugim. Dejstvo, da uživajo sodno imuniteto, ne vpliva na obstoj te odgovornosti, pač pa le na njeno uveljavljanje. Če se organizacija v konkretnem primeru ne odpove imuniteti, se spor ponavadi reši s katero od oblik prijateljske poravnave ali z arbitražo. Še ena možnost je, da o odgovornosti organizacije razsoja sodišče, ki je del njenega institucionalnega ustroja (organ organizacije); v praksi je tak primer Sodišče Evropskih skupnosti.

Znana kršitev zasebnega pogodbenega prava s strani mednarodne organizacije je primer *Westland* med *Arab Organisation for Industrialisation (AOI)* in britansko korporacijo *Westland Helicopters*. AOI ni izpolnila svojih obveznosti iz pogodbe o skupnem podjemu, sicer sklenjene v skladu s švicarskim pravom. Britanska korporacija je proti organizaciji začela postopek pred Arbitražnim sodiščem mednarodne trgovinske zbornice, in po več predhodnih postopkih pred švicarskimi sodišči, ji je Arbitražno sodišče leta 1993 tudi dodelilo odškodnino.¹⁹⁵

¹⁹⁴ Relations between States and international organizations (second part of the topic). The practice of the United Nations, the specialized agencies and the International Atomic Energy Agency concerning their status, privileges and immunities: supplementary study prepared by the Secretariat, op. cit., paras. 31 in 33.

¹⁹⁵ Sands, P. in Klein, P., op. cit., str. 517.

10. ZAKLJUČEK

Pri proučevanju mednarodnih organizacij srečamo množico pogledov na njihovo pravno podlago, delovanje, politični pomen in vlogo v mednarodnih odnosih. Poseben izziv v predstavljanju teh pogledov je učinkovito združiti pravno teorijo in realnost. To še posebej velja za področje pravne subjektivitete organizacij in njihov pravni položaj nasploh. Z besedami *Akehursta*, ki so več kot primerne: »Mednarodne organizacije so pridobile pravno subjektiviteto, ko pa jo skušamo definirati, stopamo v kontroverzno področje prava.«¹⁹⁶

Ker smo pravniki nagnjeni k iskanju jasnih in nedvoumnih odgovorov (najbolje s preciznostjo da/ne), je včasih težko sprejeti nedorečenost, ki preveva pravo mednarodnih organizacij. Toda nedorečenost v teoriji se v praksi rešuje s pragmatičnostjo. Položaj mednarodnih organizacij v mednarodnem pravu je v veliki meri povezan s tem, kaj je potrebno za njihovo učinkovito delovanje. Kot je v zadevi *Reparation* že pred več kot petdesetimi leti reklo Meddržavno sodišče v Haagu: »Narava organizacij je odvisna od potreb skupnosti.«¹⁹⁷ Razvoj je pokazal, da je ta stavek danes ravno tako, če ne še bolj resničen, kot je bil takrat, ko ga je Sodišče izreklo.

Pogled na veliko število mednarodnih organizacij in na njihovo institucionalno raznolikost nas zelo hitro privede do spoznanja, da države ob ustanavljanju organizacij ne sledijo nekemu vodiču iz teorije. Oznake, s katerimi opisujemo organizacije, ter jih z uvrščanjem v takšne in drugačne skupine skušamo primerjati in bolje razumeti, so teoretične narave in prav je, da se tega zavedamo.

Mednarodne organizacije, čeprav jih obravnavamo kot samostojne subjekte z avtonomno voljo, so konstrukt držav članic, ki so organizacijo ustanovile in določile njene cilje, naloge in pristojnosti. Pri tem je eno od ključnih vprašanj, v kolikšni meri imajo organizacije 'svoje življenje' in kako le-to vpliva na članice, oziroma,

¹⁹⁶ Akehurst, M.: *A Modern Introduction to International Law*, Routledge, London/New York, 1992, str. 70.

¹⁹⁷ *Reparation*, op. cit., str. 178.

povedano drugače, ali lahko države članice (še vedno) kontrolirajo mednarodne organizacije. Ta dilema se zrcali tudi v obeh pristopih k pojmovanju pravne subjektivitete: subjektivni pristop temelji izključno na volji držav, objektivni pristop pa voljo držav kot vir subjektivitete zavrne in jo utemelji na normah občega prava. Kljub tendenci 'osamosvajanja' organizacij, moramo podpreti subjektivni pristop predvsem zato, ker so države članice tiste, ki organizacijo ustanovijo in temu ustrezno eksplicitno ali implicitno določijo tudi njen pravni status. To pa še ne pomeni, da mednarodne organizacije razumemo zgolj 'enosmerno', to je v smislu vpliva držav članic na organizacijo. Prav nasprotno, na organizacije vplivajo tudi drugi subjekti mednarodnega prava, sama organizacija pa vpliva nazaj nanje in tudi na razvoj mednarodnega prava.

Pravno subjektiviteto mednarodnih organizacij lahko z eno besedo opišemo kot relativno. Odvisna je namreč od pristojnosti, ki jih ima vsaka organizacija, in katere okvire zarišejo države članice. Obseg pristojnosti je sicer eno temeljnih vprašanj prava mednarodnih organizacij. Trdno zasidrana med različnimi teorijami je v tem pogledu teorija implicitnih pristojnosti, ki se pogosto povezuje z načelom učinkovitosti. Oboje nekako sledi že omenjeni pragmatični obravnavi pravnega položaja organizacij.

Pomen mednarodnih organizacij se ne začne in zaključuje z njihovo vlogo subjektov v mednarodnem pravu, kjer so nosilke različnih pravic in dolžnosti. Mednarodne organizacije so pomembni akterji tudi v političnem smislu. Tako po eni strani nastopajo kot centri moči, po drugi strani pa kot forumi za usklajevanje politik in doseganje ciljev držav. Pogled nanje dobiva v luči novodobnih političnih teorij o organizacijah kot 'skupnostih interesov' nove dimenzije. Prav tako v doktrini in praksi srečamo vse več razprav, ki se nanašajo na legitimnost organizacij in demokratični deficit, kritiko pretirano formalističnih procesov in potrebo po prenovi nekaterih organizacij.

Mednarodne organizacije skratka ostajajo pomembni subjekti v mednarodnem pravu in ni videti, da bi se njihova vloga v prihodnosti zmanjšala, prej nasprotno. Vprašanje njihove pravne subjektivitete je, vsaj kar se tiče aplikacije v praksi, rešeno. Mednarodno pravo na tem področju se bo v prihodnje verjetno ukvarjalo predvsem z določanjem okvira in meja pristojnosti, odgovornostjo organizacij in deljivostjo/nedeljivostjo subjektivitete. Pri tem bo potrebno vzpostaviti neke vrste ravnotežje med tem, da države ohranijo vpliv na 'življenje' organizacije in je istočasno ne omejujejo ali izrabljajo za svoje individualne cilje.

11. LITERATURA

I. Doktrina

Monografije

- 1) Akehurst, Michael: A Modern Introduction to International Law, Routledge, London/New York, 1992
- 2) Alvarez, Jose: International Organizations as Law-makers, Oxford University Press, Oxford/New York, 2005
- 3) Amerasinghe, Chittharanjan Felix: Principles of the Institutional Law of International Organizations, Cambridge University Press, Cambridge, 2005
- 4) Andrassy, Juraj in Bakotić, Božidar in Vukas, Budislav: Međunarodno pravo I, Školska knjiga, Zagreb, 1998
- 5) Brölmann, Catherine.: The Institutional Veil in Public International Law, International Organizations and the Law of Treaties, Proeschrift Universiteit Amsterdam (disertacija), 2005
- 6) Brownlie, Ian: Principles of Public International Law, Oxford University Press, Oxford, 1998
- 7) Degan, Vladimir Đuro: Međunarodno pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2000
- 8) Efrain, Athena Debbie: Sovereign (In)equality in International Organizations, Nijhoff, The Hague/Boston/London, 2000
- 9) Evans, Malcolm (ur.): International Law, Oxford University Press, Oxford, 2003
- 10) Hirsch, Mosche.: The Responsibility of International Organizations Toward Third Parties, Nijhoff, Dordrecht, 1995
- 11) Klabbers, Jan: An Introduction to International Institutional Law, Cambridge University Press, Cambridge, 2002

- 12) Muller, Alexander Samuel: International Organizations and their Host States: Aspects of their Legal Relationship, Kluwer, The Hague, 1995
- 13) Nijman, Janne Elisabeth: The Concept of International Legal Personality, An Inquiry Into the History and Theory of International Law, Asser Press, The Hague, 2004
- 14) Račić, Obrad in Dimitrijević, Vojin: Međunarodne organizacije, Savremena Administracija, Beograd, 1980
- 15) Sands, Phillipe in Klein, Pierre.: Bowett's Law of International Institutions, Sweet & Maxwell, London, 2001
- 16) Sarooshi, Danesh: International Organizations and their Exercise of Sovereign Powers, Oxford University Press, Oxford, 2005
- 17) Schermers, G. Henry & Blokker M. Niels: International Institutional Law, Nijhoff, Boston/Leiden, 2003
- 18) Virally, Michel: Definition and Classification of International Organizations: A Legal Approach (1977), v Abi-Saab, Georges (ur.): The Concept of International Organization, UNESCO, Pariz, 1981
- 19) Wellens, Karel: Remedies against international organizations, Cambridge University Press, Cambridge, 2002
- 20) White, Nigel: The Law of International Organizations, Manchester University Press, Manchester, 1996
- 21) Zgonec-Rožej, Miša: Meje pristojnosti varnostnega sveta Združenih narodov (doktorska disertacija), Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, 2006
- 22) Ude, Lojze: Civilno procesno pravo, Založba Uradni list, Ljubljana, 2002

Periodika

- 1) Amerasinghe, Chittharanjan Felix: International Legal Personality Revisited, Austrian Journal of Public and International Law, Letnik 47 (1995), str. 123-145.

- 2) Amerasinghe, Chittharanjan Felix: Liability to Third Parties of Member States of International Organizations: Practice, Principle and Judicial Precedent, *American Journal of International Law*, Letnik 85 (1991), str. 259-280.
- 3) Bederman, David.: The Souls of International Organizations: Legal Personality and the Lighthouse at Cape Spartel, *Virginia Journal of International Law*, Letnik 36 (1996), str. 275-377.
- 4) Boyle, Alan: State Responsibility and International Liability for Injurious Consequences of Acts not Prohibited by International Law: A Necessary Distinction?, *International and Comparative Law Quarterly*, Letnik 39 (1990), str. 1-26.
- 5) Brand, Marcus: Institution-Building and Human Rights Protection in Kosovo in the Light of UNMIK Legislation, *Nordic Journal of International Law*, Letnik 70 (2001), str. 461-488.
- 6) Brölmann, Catherine: A Flat Earth? International Organizations in the System of International Law, *Nordic Journal of International Law*, Letnik 70 (2001), str. 319-340
- 7) Fennessy, J.G.: The 1975 Vienna Convention on the Representation of States in their Relations with International Organisations of a Universal Characters, *American Journal of International Law*, Letnik 70 (1976), str. 62-72.
- 8) Klabbers, Jan: The Life and Times of the Law of International Organizations, *Nordic Journal of International Law*, Letnik 70 (2001), str. 287-317.
- 9) McRae, Don: Legal Obligations and International Organizations, *The Canadian Yearbook of International Law*, 1973, str. 87-105.
- 10) Rama-Montaldo, Manuel: International Legal Personality and Implied Powers of International Organizations, *British Yearbook of International Law*, Letnik 44 (1970), str. 111-155.
- 11) Rosand, Eric: Security Council Resolution 1373, the Counter-Terrorism Committee, and the Fight against Terrorism, *American Journal of International Law*, Letnik 97 (2003), str. 333-341.
- 12) Seyersted, Finn: Is the International Personality of Intergovernmental Organizations Valid vis-a-vis Non-Members, *Indian Journal of International*

- Law, Letnik 4 (1964), str. 233-265; objavljeno v Klabbers, Jan (ur.): International Organizations, Ashgate Dartmouth, Burlington, 2005
- 13) Talmon, Stefan: The Security Council as World Legislature, American Journal of International Law, Letnik 99 (2005), str. 175-193.
 - 14) Werner, Wouter: Securitization and Judicial Review: a Semiotic Perspective on the Relation between the Security Council and International Judicial Bodies, International Journal for the Semiotics of Law, Letnik 14 (2001), str. 345-366.
 - 15) Zgonec-Rožej, Miša: Razlaga Ustanovne listine Združenih narodov, Zbornik znanstvenih razprav, Letnik 65 (2005), str. 347-367.
 - 16) Zimmermann, Andreas in Stahn, Carsten: Yugoslav Territory, United Nations Trusteeship or Sovereign State? Reflections on the Current and Future Legal Status of Kosovo, Nordic Journal of International Law, Letnik 70 (2001), str. 423-460.

Zbirke prispevkov, predavanja, poročila profesionalnih društev za mednarodno pravo

- 1) Hague Joint Conference on Contemporary Issues of International Law 2005: International Institutional Reform, The American Society of International Law, Nederlandse Vereniging voor Internationaal Recht, Foundation »The Hague Joint Conferences on International Law«, T.M.C. Asser Instituut, 30.06.-2.07.2005
- 2) International Law Association, Berlin Conference (2004): Accountability of International Organisations, Final Report
- 3) Zapiski predavanj pri študijskem predmetu Mednarodne organizacije (nosilec: prof.dr.Borut Bohte), Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, študijsko leto 2003/2004, predavanji 10.03 in 17.03.2004

Enciklopedije

- 1) Bindschedler, Rudolf: International organizations, general aspects, 5 EPIL (ur.: Rudolf Bernhardt), Elsevier Science Publishers, 1983, str. 119-140.
- 2) Ginther, Konrad: International organizations, responsibility, 5 EPIL (ur.: Rudolf Bernhardt), Elsevier Science Publishers, 1983, str. 162-165.
- 3) Rüdiger, Wolfrum: International organizations, headquarters, 5 EPIL (ur.: Rudolf Bernhardt), Elsevier Science Publishers, 1983, str. 140-142.
- 4) Szasz, Paul.C.: International organizations, privileges and immunities, 5 EPIL (ur.: Rudolf Bernhardt), Elsevier Science Publishers, 1983, str. 152-159.
- 5) Wolf, Joachim: UNICEF, 5 EPIL (ur.: Rudolf Bernhardt), Elsevier Science Publishers, 1983, str. 293-294.

II. Dokumenti

Mednarodne pogodbe

- 1) Vienna Convention on the Representation of States in their Relations with International Organizations of a Universal Character (1975), UN Doc. A/CONF.67/16.
http://untreaty.un.org/English/CTC/Volume_1.asp
- 2) Convention on the Privileges and Immunities of the Specialized Agencies (1947), 33 UNTS 261
<http://untreaty.un.org/ENGLISH/bible/englishinternetbible/partI/chapterIII/treaty2.asp>
- 3) Vienna Convention on the Law of Treaties (1969), Un Doc. A/CONF.39/27
<http://untreaty.un.org/ENGLISH/bible/englishinternetbible/partI/chapterXXIII/treaty1.asp>
- 4) Vienna Convention on the Law of Treaties between States and International Organizations or between International Organizations (1986), 1155 UNTS 331

<http://untreaty.un.org/ENGLISH/bible/englishinternetbible/partI/chapterXXIII/treaty3.asp>

- 5) Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations, 1 UNTS 15

<http://untreaty.un.org/ENGLISH/bible/englishinternetbible/partI/chapterIII/treaty1.asp>

- 6) Agreement on Privileges and Immunities of the United Nations concluded between the Swiss Federal Council and the Secretary-General of the United Nations on 19 April 1946

[http://www.unog.ch/80256EDD006B8954/\(httpAssets\)/E896E47AAC100A0DC1256F2500528D9D/\\$file/accord%20P%20&%20I%20\(1946\)%20-%20E.pdf](http://www.unog.ch/80256EDD006B8954/(httpAssets)/E896E47AAC100A0DC1256F2500528D9D/$file/accord%20P%20&%20I%20(1946)%20-%20E.pdf)

Mednarodne pogodbe: ustanovitvene pogodbe mednarodnih organizacij

- 1) Statute of the International Atomic Energy Agency (1956)

http://www.iaea.org/About/statute_text.html

- 2) Ustanovna listina Združenih narodov in Statut Meddržavnega sodišča (1945), Društvo za Združene narode za Republiko Slovenijo, Ljubljana, 1992

- 3) Constitution of the World Health Organization (1946), 14 UNTS 185

<http://untreaty.un.org/ENGLISH/bible/englishinternetbible/partI/chapterIX/treaty1.asp>

- 4) Constitution of the United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization (1945),

http://www.icomos.org/unesco/unesco_constitution.html

- 5) Convention on International Civil Aviation (1944), ICAO Doc. 7300/8

<http://www.icao.int/icaonet/dcs/7300.html>

- 6) Charter of the Organization of American States (1948)

<http://www.oas.org/main/main.asp?sLang=E&sLink=http://www.oas.org/juridico/english/charter.html>

- 7) The Articles of Agreement of the International Bank for Reconstruction and Development (1944)
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/0,,contentMDK:20049557~menuPK:58863~pagePK:43912~piPK:44037~theSitePK:29708,00.html>
- 8) International Labour Organization Constitution
(<http://www.ilo.org/public/english/about/iloconst.htm>)
- 9) Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo (1951), 11957A
[http://www.svez.gov.si/fileadmin/svez.gov.si/pageuploads/docs/primarna_za_konodaja/PZ I - SL.pdf](http://www.svez.gov.si/fileadmin/svez.gov.si/pageuploads/docs/primarna_za_konodaja/PZ_I_-_SL.pdf)
- 10) Agreement between the United Nations and the World Meteorological Organization, World Meteorological Organization: Agreements and working arrangements with other international organizations, Basic Documents No. 3, 2002 edition
[http://www.wmo.ch/files/catalogue/members/MANDATORY%20PUBLICATIONS/Basic%20Documents/60%20\(Basic%20doc.%20No.%203\)/060E.pdf](http://www.wmo.ch/files/catalogue/members/MANDATORY%20PUBLICATIONS/Basic%20Documents/60%20(Basic%20doc.%20No.%203)/060E.pdf)
- 11) Agreement Establishing the African Development Bank (1963), 510 UNTS 3
<http://untreaty.un.org/ENGLISH/bible/englishinternetbible/partI/chapterX/treaty6.asp>
- 12) Rome Statute of the International Criminal Court (Text of the Rome Statute circulated as document A/CONF.183/9 of 17 July 1998 and corrected by procès-verbaux of 10 November 1998, 12 July 1999, 30 November 1999, 8 May 2000, 17 January 2001 and 16 January 2002.)
http://www.icc-cpi.int/library/about/officialjournal/Rome_Statute_120704-EN.pdf

Dokumenti Združenih narodov

- 1) Briefing by the Counter-Terrorism Committee Chairman to the Security Council on 21 February 2006, <http://www.un.org/sc/ctc/21feb.shtml>
- 2) First report on responsibility of international organizations (by Giorgio Gaja, Special Rapporteur), International Law Commission Fifty-fifth session, UN Doc. A/CN.4/532 (2003)
- 3) General Assembly Resolution 56/83 (2001): Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts
- 4) Letter dated 13 January 2006 from the Chairman of the Security Council Committee established pursuant to resolution 1267 (1999) concerning Al-Qaida and the Taliban and associated individuals and entities addressed to the President of the Security Council, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/210/84/PDF/N0621084.pdf?OpenElement>
- 5) Relations between States and international organizations (second part of the topic). The practice of the United Nations, the specialized agencies and the International Atomic Energy Agency concerning their status, privileges and immunities: supplementary study prepared by the Secretariat, UN Doc. A/CN.4/L.383 and Add.1-3
- 6) Report of the International Law Commission, Fifty-seventh session (2005), General Assembly Official Records, Supplement No. 10 (A/60/10)
- 7) Report of the Secretary General to the Security Council of 12 June 1999, UN Doc. 1999/779
- 8) Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo, S/2006/361
- 9) UN SC Resolution 1037 (1996)
- 10) UN SC Resolution 1244 (1999)
- 11) UN SC Resolution 1272 (1999)
- 12) UN SC Resolution 1373 (2001)
- 13) UN SC Resolution 1540 (2004)

- 14) UN SC Resolution 745 (1992)

Drugi dokumenti

- 1) Council Regulation (EC) No 337/2000 of 14 February 2000 concerning a flight ban and a freeze of funds and other financial resources in respect of the Taliban of Afghanistan
- 2) Resolution II, The Legal Consequences for Member States of the Non-fulfilment by International Organisations of their Obligations toward Third Parties, *Annuaire de l'Institut de Droit International*, Volume 66-II, 1996
- 3) Council Common Position of 27 December 2001 on the application of specific measures to combat terrorism (2001/931/CFSP)
- 4) UNMIK/REG/1999/1 on the authority of the interim administration in Kosovo
- 5) UNMIK/REG/1999/22 on the registration and operation of non-governmental organizations in Kosovo
- 6) UNMIK/REG/2004/2 on the deterrence of money laundering and related criminal offences

Odločitve mednarodnih sodišč in tribunalov

- 1) *Competence of the ILO to Regulate the Conditions of Labour of Persons Employed in Agriculture (advisory opinion)*, 1922, PCIJ Series B, št. 2-3;
- 2) *Competence of the ILO to examine Proposals for the Organisation and Development of Methods of Agricultural Production (advisory opinion)*, 1922, PCIJ Series B, št. 2-3;
- 3) *Competence of the ILO to Regulate, Incidentally, the Personal Work of the Employer (advisory opinion)*, 1926, PCIJ Series B, št. 13.
- 4) *Jurisdiction of the European commission of the Danube between Galatz and Braila (advisory opinion)*, 1926, PCIJ Series B, št. 14
- 5) *Certain Expenses of the United Nations (advisory opinion)*, ICJ Reports 1962.

- 6) *Effect of Awards of Compensation Made by the United Nations Administrative Tribunal (advisory opinion)*, ICJ Reports 1954.
- 7) *Interpretation of the Agreement of 25 March 1951 between the WHO and Egypt (Advisory Opinion)*, ICJ Reports 1980
- 8) *Interpretation of the Greco-Turkish Agreement of December 1st, 1926*, svetovalno mnenje, 1928, PCIJ Series B, št. 16
- 9) *Reparation for injuries suffered in the service of the United Nations (Advisory Opinion)*, ICJ Reports 1949
- 10) *Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia Notwithstanding Security Council Resolution 276 (advisory opinion)*, ICJ Reports 1971.
- 11) *United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland v Council of the European Communities*, Case 131/86 (1988), European Court Reports, str. 905
- 12) *Nuclear Tests (Australia v. France)*, ICJ Reports 1974
- 13) *Decision on motion for judicial assistance to be provided by SFOR and others (Prosecutor v. Simic, Simic, Tadic, Todorovic, Zaric)*, ICTY Trial Chamber, 18.10.2000

III. Drugo

Spletne strani

<http://europa.eu/>

<http://untreaty.un.org/ilc/>

<http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/appendix/appendix-b.html>

<http://www.icj-cij.org/>

<http://www.ila-hq.org/>

<http://www.ilo.org/>

<http://www.mzz.gov.si/>

<http://www.un.org/docs/sc/>

<http://www.un.org/ga/>

<http://www.un.org/icty>

<http://www.unmikonline.org/>

<http://www.wmo.ch/>

[http://www.worldstatesmen.org/International Organizations.html](http://www.worldstatesmen.org/International_Organizations.html)

www.un.org

www.worldbank.org